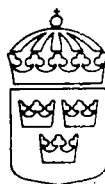

Jordbruksutskottets betänkande

1987/88:22

om djurskyddslag, m.m. (prop. 1987/88:93)

JoU
1987/88:22

Sammanfattning

I betänkandet behandlas bl.a. förslag om en ny djurskyddslag som skall ersätta lagen (1944:219) om djurskydd. Lagen skall innehålla de grundläggande bestämmelserna om djurskyddet.

Den nya lagen omfattar samma djurslag som 1944 års lag, dvs. husdjur och andra djur som hålls i fångenskap. Skyddet för djuren förstärks. Djuren skall i framtiden skyddas inte bara mot lidande utan också mot sjukdom. Djurhållningen måste således i fortsättningen inriktas mot att djuren skall hållas friska. Även i övrigt föreslås en förstärkning av djurskyddet i flera avseenden. För djur inom husdjursskötseln uppställs särskilda krav på att djuren skall hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Frågor rörande slakten uppmärksammas och en särskild regel införs som innebär att djuren skall skonas från obehag och lidande i samband med denna. Krav på tillståndsplikt införs för ridskoleverksamhet och pälsdjursuppfödning som sker yrkesmässigt eller i större omfattning. Det gamla tillståndskravet för kennelverksamhet och liknande behålls. S.k. dopning förbjuds. Flera av de nya bestämmelserna i lagen innebär också ett utvidgat skydd bl.a. för djur som används i tävlingar. Beträffande djur som används för vetenskapliga ändamål föreslås skärpta krav på tillstånd till verksamheten och på att det skall finnas en ansvarig föreståndare. Vidare föreslås en utökad etisk prövning och krav på utbildning för dem som arbetar med försöken. Slutligen föreslås skärpta straff för brott mot lagen.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1988.

Vidare redovisas i propositionen en ny organisation av de djurförsöksetiska nämnderna samt vissa anslagsfrågor.

Vissa ekonomiska styrmedel föreslås för att förbättra djurhälsan och djurskyddet inom husdjursskötseln.

Slutligen föreslås att lagen (1985:295) om foder ändras så att det blir förbjudet annat än i undantagsfall att använda foder som innehåller köttmjöl från självdöda djur. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1988.

Utskottet tillstyrker de framlagda lagförslagen och gör i samband därmed uttalanden om djurhållningen, särskilt såvitt avser burhönssystemet. I anslutning till motioner om försöksdjursanvändningen föreslår utskottet att riksdagen uttalar sig för förbud mot den s.k. LD50-metoden och mot kosmetikatester på djur. En märkningsskyldighet föreslås införas för kosme-

tiska produkter med avseende på förekomsten av djurförsök vid tillverkningen av produkterna.

JoU 1987/88:22

Till betänkandet fogas 7 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Propositionen

I proposition 1987/88:93 föreslår regeringen (jordbruksdepartementet)

dels att riksdagen antar inom jordbruksdepartementet upprättade förslag till

1. djurskyddslag,
2. lag om ändring i lagen (1943:459) om tillsyn över hundar och katter,
3. lag om ändring i lagen (1986:99) om försöksverksamhet med ökade kommunala befogenheter vid tillsyn enligt lagen (1944:219) om djurskydd,
4. lag om ändring i lagen (1985:295) om foder,
5. lag om ändring i lagen (1985:342) om kontroll av husdjur m.m.,

dels att riksdagen

6. bemyndigar regeringen ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som följer av en förlängning av avtalet angående stöd till forskning rörande alternativa metoder till djurförsök i enlighet med vad som förordats i propositionen,

7. till Bidrag till djurskyddsfrämjande åtgärder för budgetåret 1988/89 anvisar ett reservationsanslag av 3 673 000 kr.

Vidare bereds riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om organisationen av den etiska prövningen av djurförsök och om prisavdrag för anmärkningar vid veterinärbesiktning vid slakt.

Lagförslagen under 1–3 ovan har granskats av lagrådet.

1 Förslag till Djurskyddslag

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag avser vård och behandling av husdjur. Den avser också andra djur om de hålls i fångenskap.

Grundläggande bestämmelser om hur djur skall hållas och skötas

2 § Djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom.

3 § Djur skall ges tillräckligt med foder och vatten och tillräcklig tillsyn. Stall och andra förvaringsutrymmen för djur skall ge djuren tillräckligt utrymme och skydd samt hållas rena.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela ytterligare föreskrifter om

1. stall och andra förvaringsutrymmen för djur,
2. skyldighet att låta förpröva sådana utrymmen, och
3. skyldighet att låta förpröva ny teknik inom djurhållningen.

4 § Djur som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar skall hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela ytterligare föreskrifter om hur sådana djur skall hållas och skötas.

5 § Djur får inte överansträngas.

Inte heller får de agas eller drivas på med redskap som lätt kan såra eller på annat sätt skada djuret.

6 § Djur får inte hållas bundna på ett för djuren plågsamt sätt eller så att de inte kan få behövlig rörelsefrihet eller vila eller tillräckligt skydd mot väder och vind.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela ytterligare föreskrifter om hur djur får hållas bundna.

7 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela föreskrifter om förbud mot eller villkor för att hålla djur i fångenskap.

8 § Vid transport av djur skall transportmedlet vara lämpligt för ändamålet och ge djuret skydd mot värme och köld samt mot stötar, skavning och liknande. I den utsträckning det behövs skall djuren hållas skilda från varandra.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela ytterligare föreskrifter om transport av djur.

9 § Ett sjukt eller skadat djur skall snarast ges nödvändig vård, om inte sjukdomen eller skadan är så svår att djuret måste avlivas omedelbart.

10 § Det är förbjudet att göra operativa ingrepp på djur i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl, om inte föreskrifter om undantag har meddelats med stöd av tredje stycket.

Första stycket gäller inte djur som används för sådana ändamål som avses i 19 § första stycket.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela ytterligare föreskrifter om operativa ingrepp på djur samt föreskrifter om undantag från första stycket i fråga om djur som avses i 4 § eller om det finns särskilda skäl.

11 § För operativa ingrepp på djur skall en veterinär anlitas. Detsamma gäller vid annan behandling i syfte att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller skada hos ett djur, om behandlingen orsakar lidande som inte är obetydligt.

Första stycket gäller inte om behandlingen är så brådskande att en veterinär inte hinner anlitas.

I fråga om djur som används för ändamål som avses i 19 § första stycket får ingreppet eller behandlingen också utföras av den som har föreskriven utbildning.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

12 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela föreskrifter om förbud mot eller villkor för

1. användning av genteknik på djur,

2. tillförsel av hormoner eller andra ämnen till djur för att påverka djurets egenskaper i annat syfte än att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom, eller

3. avel med sådan inriktning som kan medföra lidande för djuren eller påverka djurens naturliga beteenden.

Första stycket 2 gäller inte ämnen som omfattas av lagen (1985:295) om foder.

Slakt m. m.

13 § När djur förs till slakt och när de slaktas, skall de skonas från onödigt obehag och lidande.

14 § Husdjur skall vid slakten vara bedövat när blodet tappas av. Andra åtgärder vid slakten får inte vidtas innan djuret är dött.

Första stycket första meningen gäller inte om ett djur till följd av sjukdom eller olycksfall måste slaktas genast.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela föreskrifter om undantag från första stycket första meningen för fjäderfä och kaniner.

15 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela ytterligare föreskrifter om slakt och om avlivning av djur i andra fall.

Tillståndsplikt för viss djurhållning

16 § Tillstånd till verksamheten skall den ha som yrkesmässigt eller i större omfattning

1. föder upp eller säljer hundar eller tar emot hundar för förvaring och utfodring,

JoU 1987/88:22

2. upplåter hästar eller använder hästar i ridskoleverksamhet, eller

3. föder upp pälsdjur.

Frågor om tillstånd prövas av miljö- och hälsoskyddsnämnden, som också får återkalla ett beviljat tillstånd.

Vid tillståndsprövningen skall särskild hänsyn tas till att den sökande kan anses lämplig att bedriva verksamheten och att de anläggningar i vilka verksamheten skall bedrivas är lämpliga från djurskyddssynpunkt.

Tävling med djur och förevisning av djur

17 § Djur får inte tränas för eller användas vid tävling på sådant sätt att de utsätts för lidande. Detsamma gäller vid film-, videogram- eller televisioninspelning och föreställning eller annan förevisning som anordnas för allmänheten.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela ytterligare föreskrifter om sådan användning av djur.

18 § Ett djur som tränas för eller deltar i tävling på tävlingsbana får inte utsättas för dopning eller andra otillbörliga åtgärder som påverkar djurets prestationsförmåga eller temperament.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela föreskrifter om vilka åtgärder som är otillåtna.

Användning av djur för vetenskapligt ändamål m. m.

19 § Djur får inte utan regeringens eller, om regeringen bestämmer det, lantbruksstyrelsens tillstånd användas för vetenskaplig forskning eller undervisning, sjukdomsdiagnos, framställning av läkemedel eller kemiska produkter eller för andra jämförliga ändamål, om djuren utsätts för operativt ingrepp, insprutning eller blodavtappning eller annat lidande. Vid verksamheten får endast djur som fötts upp för ändamålet användas. Sådan uppfödning får inte ske utan tillstånd av lantbruksstyrelsen.

Vid tillståndsprövning enligt första stycket skall särskild hänsyn tas till att den sökande kan anses lämplig att bedriva verksamheten och att de anläggningar i vilka verksamheten skall bedrivas är lämpliga från djurskyddssynpunkt. Vid tillstånd till uppfödning av försöksdjur skall hänsyn också tas till behovet av sådana djur.

Ett tillstånd enligt första stycket får återkallas.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela föreskrifter om undantag från bestämmelserna i första stycket andra meningen.

20 § Om ett tillstånd enligt 19 § första stycket första meningen beviljas, skall det finnas en av lantbruksstyrelsen godkänd föreståndare som ansvarar för verksamheten.

Den som använder djur i verksamhet som avses i 19 § första stycket, deltar i sådan användning av djur eller vårdar djuren skall ha den utbildning som fordras.

Närmare föreskrifter om utbildningen meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

21 § Användning av djur för ändamål som avses i 19 § första stycket skall prövas från etisk synpunkt innan användningen påbörjas.

JoU 1987/88:22

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om prövningen samt föreskrifter om undantag från denna.

22 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får beträffande djur som används för sådana ändamål som avses i 19 § första stycket meddela föreskrifter om undantag från lagens bestämmelser.

23 § Den som använder djur för sådana ändamål som avses i 19 § första stycket skall lämna de uppgifter om användningen som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Tillsyn m. m.

24 § Lantbruksstyrelsen utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag och, om inte annat är angivet, av de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Lantbruksstyrelsen samordnar övriga tillsynsmyndigheters verksamhet och lämnar vid behov råd och hjälp i denna verksamhet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden utövar tillsynen inom kommunen om regeringen inte har föreskrivit att tillsynen skall utövas på något annat sätt.

Tillsynen i övrigt skall utövas av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Polismyndigheten skall på begäran lämna den hjälp som behövs vid tillsynen.

25 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får föreskriva att det får tas ut avgift för tillsynen och i ärenden enligt denna lag.

26 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

I beslut om föreläggande eller förbud får tillsynsmyndigheten sätta ut vite, dock inte i fall som avses i 29 §.

Om någon inte rättar sig efter lagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller inte följer en tillsynsmyndighets föreläggande, får myndigheten besluta om rättelse på hans bekostnad. I brådskande fall får ett sådant beslut meddelas utan föregående föreläggande.

27 § För tillsyn enligt denna lag har tillsynsmyndigheten rätt att få tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där djur hålls och att där besikta djuren, göra undersökningar och ta prover.

Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

28 § Bestämmelserna i 24, 26 och 27 §§ gäller inte djur som används inom försvarsmakten.

Förbud att ha hand om djur

29 § Länsstyrelsen får meddela förbud att ha hand om djur eller ett visst slag av djur för den som

1. inte följer ett beslut som en tillsynsmyndighet har meddelat enligt 26 § och som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,
2. allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur, eller
3. har misshandlat ett djur.

Om den mot vilken förbudet riktas är ägare av djuret, får länsstyrelsen dessutom ålägga honom att göra sig av med det och förbjuda honom att skaffa djur över huvud taget eller ett visst slag av djur.

Förbudet kan avse viss tid eller gälla tills vidare.

Omhändertagande av djur m. m.

30 § Påträffas ett djur så svårt sjukt eller skadat att det bör avlivas omedelbart, får en veterinär eller en polisman och i brådskande fall någon annan genast avliva djuret.

Den som har avlivat djuret skall underrätta ägaren eller innehavaren av djuret om detta. Om detta inte kan ske, skall polismyndigheten underrättas.

31 § Länsstyrelsen får besluta att ett djur skall tas om hand genom polismyndighetens försorg om

1. djuret otillbörligt utsätts för lidande och detta inte rättas till efter tillsägelse av tillsynsmyndigheten,
2. ett beslut som meddelats enligt 26 § inte följs och beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt, eller
3. ett beslut som meddelats enligt 29 § inte följs.

32 § Utan hinder av vad i 31 § 1 föreskrivs om tillsägelse och rättelse får länsstyrelsen, en tillsynsmyndighet eller polismyndigheten besluta att ett djur som är utsatt för lidande omedelbart skall omhändertas om

1. det bedöms utsiktslöst att felet blir avhjälpt,
2. ägaren till djuret är okänd eller inte kan anträffas, eller
3. det i övrigt bedöms oundgängligen nödvändigt från djurskyddssynpunkt.

Om beslutet har meddelats av någon annan än länsstyrelsen, skall beslutet underställas länsstyrelsen, som snarast skall avgöra om det skall fortsätta att gälla.

33 § Sedan ett djur har omhändertagits får ägaren inte förfoga över det utan tillstånd av länsstyrelsen.

34 § När länsstyrelsen beslutar om omhändertagande av djur, skall det i beslutet fastställas om djuret skall säljas eller avlivas.

Om länsstyrelsen har beslutat att djuret skall säljas och om det visar sig att beslutet inte kan verkställas, får länsstyrelsen i stället besluta att djuret skall avlivas.

Djuret skall avlivas eller säljas genom polismyndighetens försorg.

35 § Kostnader som uppkommer på grund av åtgärder enligt 31 eller 32 § får förskötteras av allmänna medel.

Om ett djur omhändertas enligt 31 eller 32 §, skall kostnaden slutligt betalas av den mot vilken åtgärden har riktats, om det inte finns särskilda skäl till annat.

Om ett omhändertaget djur har sålts genom polismyndighetens försorg, får kostnad som slutligt skall betalas av ägaren tas ut ur köpesumman.

36 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot 3, 5, 6, 8–11, 14, 16–19 eller 21 §,
2. bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag, eller
3. underlåter att följa ett sådant föreläggande eller bryter mot ett sådant förbud som avses i 29 §.

I ringa fall skall den skyldige inte dömas till ansvar. Detsamma gäller om den skyldige kan dömas till ansvar för gärningen enligt brottsbalken.

37 § Om ett vitesföreläggande eller vitesförbud har överträtts, döms inte till ansvar enligt 36 § för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

38 § Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut enligt denna lag eller enligt bestämmelse som meddelats med stöd av lagen får överklagas hos länsstyrelsen.

Beslut, som annan statlig myndighet än regeringen i särskilt fall meddelat enligt lagen eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, får överklagas hos kammarrätten.

Annat beslut som lantbruksstyrelsen eller annan statlig myndighet meddelat enligt lagen eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen får överklagas hos regeringen.

39 § Beslut som avses i 29, 31 och 32 §§ gäller omedelbart, om inte myndigheten bestämmer något annat.

En myndighet får i annat fall bestämma att ett beslut skall gälla även om det överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988 då lagen (1944:219) om djurskydd samt lagen (1937:313) angående slakt av husdjur skall upphöra att gälla.

2. Beslut om förelägganden, förbud eller tillstånd som har meddelats före ikraftträdandet skall anses vara meddelade enligt den nya lagen, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beslutar något annat.

3. Om det i lag eller annan författning hänvisas till en bestämmelse som har ersatts genom en bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

4. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela de föreskrifter om undantag som övergångsvis kan behövas.

Lag om ändring i lagen (1943: 459) om tillsyn över hundar och katter

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1943: 459) om tillsyn över hundar och katter¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

Eftersätts tillsynen över hund, får polismyndigheten meddela det beslut som omständigheterna kräver, såsom att hunden skall vara försedd med munkorg eller hållas bunden eller instängd. Beslutet skall delges hundens ägare eller den som mottagit hunden till underhåll eller nyttjande.

Är det fråga om en hund som avses i 2 §, får polismyndigheten besluta att hunden skall omhändertas genom myndighetens försorg. För sådant omhändertagande gäller 18 och 19 §§ lagen (1944: 219) om djurskydd. Innan en hund avlivas skall dock polismyndigheten inhämta yttrande från veterinär, om det ej är uppenbart obehövt eller fara i dröjsmål.

Är det fråga om en hund som avses i 2 §, får polismyndigheten besluta att hunden skall omhändertas genom myndighetens försorg. Sedan hunden omhändertagits får ägaren inte förfoga över hunden utan tillstånd av polismyndigheten. Polismyndigheten skall efter värdering låta sälja eller avliva hunden eller ta hand om hunden tills vidare. För omhändertagandet gäller i övrigt 35 § djurskyddslagen (1988:00). Innan en hund avlivas skall dock polismyndigheten inhämta yttrande från veterinär, om det ej är uppenbart obehövt eller fara i dröjsmål.

Anträffas en hund som avses i 2 § lös på område där hemdjur finns, får hunden, om den ej låter sig tas om hand, dödas av den som äger eller vårdar hemdjuren. Den som sålunda dödat en hund är skyldig att snarast möjligt anmäla förhållandet till polismyndigheten.

Beslut enligt första eller andra stycket gäller omedelbart, om inte något annat förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

¹ Lagen omtryckt 1987:260. Senaste lydelse av lagens rubrik 1987:260.

Lag om ändring i lagen (1986:99) om försöksverksamhet med ökade kommunala befogenheter vid tillsyn enligt lagen (1944:219) om djurskydd

Härigenom föreskrivs att rubriken till lagen (1986:99) om försöksverksamhet med ökade kommunala befogenheter vid tillsyn enligt lagen (1944:219) om djurskydd samt 1 och 2 §§ lagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag om försöksverksamhet med ökade kommunala befogenheter vid tillsyn enligt lagen (1944:219) om djurskydd.

Föreslagen lydelse

Lag om försöksverksamhet med ökade kommunala befogenheter vid tillsyn enligt djurskyddslagen (1988:00).

1 §

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 14 och 17 §§ lagen (1944:219) om djurskydd får försöksverksamhet enligt denna lag bedrivas i Haninge, Tyresö, Gnosjö, Helsingborgs, Varbergs, Ale, Örebro, Sandvikens och Bräcke kommuner.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 29, 31 och 32 §§ djurskyddslagen (1988:00) får försöksverksamhet enligt denna lag bedrivas i Haninge, Tyresö, Gnosjö, Helsingborgs, Varbergs, Ale, Örebro, Sandvikens och Bräcke kommuner.

2 §

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har samma befogenheter som enligt 14 § 4 mom. andra stycket och 17 § lagen (1944:219) om djurskydd tillkommer länsstyrelsen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har samma befogenheter som enligt 29, 31 och 32 §§ djurskyddslagen (1988:00) tillkommer länsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

Lag om ändring i lagen (1985: 295) om foder

Härigenom föreskrivs att det i lagen om foder (1985: 295) skall införas en ny paragraf, 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 a §

Som foder till andra djur än pälsdjur får inte användas fodermjöl eller annan vara som framställts av kött från självdöda djur eller från sjukligt förändrade delar av slaktade djur.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1985: 342) om kontroll av husdjur m. m.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1985: 342) om kontroll av husdjur m. m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Om det finns hälsokontroll anordnad för slaktsvin, får regeringen föreskriva att en avgift får tas ut vid slakt av svin från sådana besättningar som inte omfattas av kontrollen och i vilka sjukdomar i särskilt hög grad förekommer.

Regeringen får överlämna åt innehavare av slakteri att uppbära avgift av den som lämnar svinen till slakt.

Om det finns hälsokontroll anordnad för slaktsvin *eller nötkreatur*, får regeringen föreskriva att en avgift får tas ut vid slakt av svin *eller nötkreatur* från sådana besättningar som inte omfattas av kontrollen och i vilka sjukdomar i särskilt hög grad förekommer.

Regeringen får överlämna åt innehavare av slakteri att uppbära avgift av den som lämnar svinen *eller nötkreaturen* till slakt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1987

1986/87:Jo501 av Håkan Stjernlöf (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående cirkuselefanter.

1986/87:Jo502 av Erkki Tammenoksa (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande giltighetstiden för friskintyg gällande husdjur inom Norden.

1986/87:Jo503 av Gunnar Ström och Maud Björnemalm (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om om förhindrande av djurplågeri.

1986/87:Jo507 av Lars Ernestam m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär ändring av de djurskyddsetiska nämndernas sammansättning i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om att kosmetikatester på djur förbjuds i Sverige.

3. att riksdagen hos regeringen begär att LD-testerna skall förbjudas.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att forskning om alternativa metoder skall prioriteras från staten, forskningsråd och läkemedelsindustrin.

1986/87:Jo509 av Kerstin Gellerman m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behov av översyn av djurskyddslagen beträffande ny teknik i djurhållningen.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behov av översyn av djurskyddslagen beträffande ansvarig vid vanvård av djur.

1986/87:Jo510 av Marita Bengtsson och Margareta Hemmingsson (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anholder om förslag till sådan ändring i djurskyddslagstiftningen att polismyndighetens skyldigheter att omhänderta och vårda djur åläggs annan myndighet.

1986/87:Jo512 av Mats O Karlsson m.fl. (s) vari yrkas vad som i motionen anförts om befogenheter för och sammansättning av de djurförsöksetiska nämnderna.

1986/87:Jo513 av Mats O Karlsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av en avvecklingsplan för djurförsöken och en utveckling av alternativa metoder på sätt som anges i motionen.

1986/87:Jo517 av Ingvar Eriksson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär utredning angående djurförsökens vetenskapliga värde och alternativa metoders möjligheter.

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förbud mot sådana djurförsök som medför svårt lidande för djuren.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bättre förvaring av försöksdjur,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppfödning och transport av importerade försöksdjur.

1986/87:Jo519 av Kerstin Gellerman (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bättre förhållanden för försöksdjur.

1986/87:Jo521 av Kjell-Arne Welin och Siw Persson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om hönsfabriker.

1986/87:Jo522 av Ingvar Eriksson m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om alternativ till djurförsök.

1986/87:Jo526 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om lekmanrepresentation i de djurförsöksetiska nämnderna samt om nämndernas funktion och uppgifter.

1986/87:Jo527 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar av regeringen begära förslag till åtgärder för att förbättra miljön i intensiv animalieproduktion i enlighet med motionens förslag,

2. att riksdagen beslutar av regeringen begära förslag till åtgärder för att ytterligare minska användningen av mediciner i animalieproduktionen.

1986/87:Jo529 av Elving Andersson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sammansättningen av de djurförsöksetiska nämnderna,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbud för vissa djurförsök,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om resurser till forskning kring alternativa metoder,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om nya bestämmelser för bättre förhållanden för försöksdjuren.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om import av försöksdjur.

1986/87:Jo532 av Jörn Svensson (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en förutsättningslös genomgång av föreliggande alternativa metoder för bekämpning av mul- och klövsjuka.

1986/87:Jo533 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolans undervisning i högre grad än hittills skall betona läroplanens krav på att eleverna skall göras medvetna om människans ansvar för sin och kommande generationers livsmiljö och väcka deras respekt för allt levande,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lantbruksstyrelsen uppmanar veterinärer, husdjurskonsulenter och lantbrukslärare att som rådgivare verka för att animalieproduktionen inriktas på djurvänliga metoder,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lantbruksstyrelsen får utarbeta direktiv för djuruppfödningen så att djurens beteendemässiga krav bättre uppfylls så att tillgång på ljus, frisk luft, rent vatten och rejält utrymme garanteras.

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ny djurskyddslagstiftning i enlighet med vad som anförts i motionen.

1986/87:Jo534 av Lars Leijonborg och Kerstin Ekman (fp) vari yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag till sådant tillägg till lagen (1937:313) angående slakt av husdjur att det genom dispens från lagen skall vara tillåtet med koscherslakt.

1986/87:Jo535 av Martin Olsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en utredning för att pröva djurförsökens vetenskapliga relevans,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om vikten av att förbättra förhållandena för försöksdjuren,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om erforderliga anslag för alternativ forskning, som kan ersätta djurförsök,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbud för djurförsök då alternativa försöksmetoder finns, som kan ersätta djurförsöken,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbud för experiment som uppenbarligen medför gravt lidande för försöksdjuret.

1986/87:Jo536 av Margareta Fogelberg (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om alternativa metoder till djurförsök,

2. att riksdagen beslutar att Europarådskonventionens artikel 6 bör ingå i svensk lag med lydelsen att då alternativa metoder finns, som kan ersätta djurförsök, får inte försöksdjur användas.

1986/87:Jo537 av Viola Claesson (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna förslag om ändrad sammansättning av de djurförsöksetiska nämnderna i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motioner från allmänna motionstiden 1988

1987/88:Jo271 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen av regeringen begär förslag till program för djurhållningen.

1987/88:Jo506 av Viola Furubjelke m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbud mot svanskupering på hundar av kosmetiska skäl.

1987/88:Jo509 av Margareta Andrén (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbud mot svanskupering och s.k. dockning på hundvalpar.

1987/88:Jo510 av Bengt Silfverstrand och Hans Pettersson i Helsingborg (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om komplettering av 10 § i djurskyddslagen innebärande att förbud mot kupering av hundsvansar införs.

1987/88:Jo511 av Kjell Nordström (s) och Bengt Kindbom (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om myndigheters beslut som har konsekvenser för djurhälsa och djurskydd,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att bedriva förprovning och utvärdering av ny teknik vid S.U.:s institution för husdjurshygien i Skara.

1987/88:Jo519 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär en översyn av lagstiftning och straffpåföljd avseende djurplågeri.

1987/88:Jo520 av Martin Olsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att reglerna för burmått, miljöförhållanden m.m. för försöksdjur ses över och anpassas efter djurens behov och ej understiger motsvarande regler för djur i djurparker och för sällskapsdjur.

1987/88:Jo522 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om strängare regler för handel med ormar och kräldjur,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder mot smuggling av ormar och kräldjur.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utredning beträffande eventuell auktorisation av djurhandlare.

1987/88:Jo524 av Viola Claesson (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts att förhållandena på försöksdjursinstitutionerna bör förbättras för att åstadkomma en minskad sjukdomsfrekvens bland försöksdjuren.

1987/88:Jo527 av Alf Svensson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolans undervisning i högre grad än hittills skall betona läroplanens krav på att eleverna skall göras medvetna om människans ansvar för sin och kommande generationers livsmiljö och väcka deras respekt för allt levande,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lantbruksstyrelsen uppmanar veterinärer, husdjurskonsulenter och lantbrukslärare, att som rådgivare verka för att animalieproduktionen inriktas på djurvänligare metoder,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att lantbruksstyrelsen får utarbeta direktiv för djuruppfödningen så att djurens beteende-

mässiga krav bättre uppfylls så att tillgång på ljus, frisk luft, rent vatten och rejält utrymme garanteras,

JoU 1987/88:22

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ny djurskyddslagstiftning i enlighet med vad som anförts i motionen.

1987/88:Jo529 av Viola Claesson (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändrad sammansättning av de djurförsöksetiska nämnderna i enlighet med vad som anförts i motionen.

1987/88:Jo530 av Leif Olsson och Kenth Skårvik (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om veterinärernas arbetsförhållanden m.m. och begär att regeringen hos lantbruksstyrelsen påtalar vikten av att veterinärernas arbets- och lönesituation regleras på ett tillfredsställande sätt.

1987/88:Jo531 av Mats O Karlsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av vetenskaplig utvärdering av djurförsöken och de alternativa metoderna till djurförsök.

1987/88:Jo533 av Ingela Mårtensson och Charlotte Branting (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om handel med elefantprodukter.

1987/88:Jo534 av Kjell-Arne Welin m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att djurkarantän öppnas på Skånes västkust.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:Sk573.

1987/88:Jo535 av Pär Granstedt m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utformningen av djurskyddslagen,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en skärpning av regleringen av de djurförsöksetiska nämnderna avseende nämndernas funktion och sammansättning.

1987/88:Jo720 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) vari yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär en strategi för utnyttjande av biotekniken i enlighet med motionen,

4. att riksdagen hos regeringen begär lagstiftning om miljö och genteknik i enlighet med motionen.

1987/88:Jo873 av Ylva Annerstedt m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om länsveterinärens ställning.

Motioner väckta med anledning av propositionen

1987/88:Jo42 av Lars Ernestam m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av preciseringar i lagtexten,

2. att riksdagen beslutar ge 2 § följande lydelse: "Djur skall behandlas väl och skyddas mot skada, sjukdom och otillbörligt lidande samt ges möjlighet att bete sig naturligt".

3. att riksdagen beslutar ge 3 §, 1 stycket följande lydelse: "Djur skall ges tillräckligt med foder och vatten och daglig tillsyn",

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en redovisning till riksdagen om fem år av hur arbetet med alternativ till burhönssystemet utvecklas,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lantbruksstyrelsen skall följa upp rätten till naturligt beteende hos alla djurarter,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undantagsregler från 10 §,

7. att riksdagen beslutar att straffsanktionerna i 36 § också skall omfatta 13 §,

8. att riksdagen beslutar komplettera 15 § i enlighet med vad i motionen anförts,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av kompletterande detaljbestämmelser till 16 §,

10. att riksdagen beslutar ge 19 § 1 stycket följande lydelse: "Djur får inte utan --- eller blodavtappning eller annat fysiskt såväl som psykiskt lidande --- lantbruksstyrelsen,

11. att riksdagen beslutar förbjuda LD50-metoden,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lekmännen i de etiska nämnderna skall vara fristående,

13. att riksdagen beslutar ge 29 § sista stycket följande lydelse: "Om den mot --- djur över huvud taget eller ett visst slag av djur eller en viss djurart utöver ett visst antal. Förbudet kan avse viss tid eller gälla tills vidare. Ny ägare på vilken djur överlåtes skall godkännas av länsstyrelsen."

1987/88:Jo43 av Viola Claesson och Jan Jennehag (vpk) vari yrkas att riksdagen beslutar att förbjuda att kosmetika testas på djur,

1987/88:Jo44 av Martin Olsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att genomföra riksdagens uttalande (LU 1984/85:39) om innehållsmärkning på kosmetiska och hygieniska preparat om preparat eller dess olika beståndsdelar testas på djur.

1987/88:Jo45 av Elving Andersson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att 4 § Djurskyddslagen ges följande lydelse: Djur som uppföds eller hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn, pälsar, eller att användas för vetenskapliga ändamål skall hållas och skötas på ett sätt som ---,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående märkning av djurtestad kosmetika och hygienartiklar.

1987/88:Jo46 av Elving Andersson och Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att införa ett nytt stycke i 10 § Djurskyddslagen med följande lydelse: Det är förbjudet att genomföra svanskupering på hundar.

1987/88:Jo47 av Lisbet Calner och Karl-Erik Svartberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande märkning av kosmetikaprodukter.

JoU 1987/88:22

1987/88:Jo48 av Mats O Karlsson och Kjell Nordström (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillgången på expertis inom lantbruksstyrelsen tillgodoses i samband med utarbete av följdlagstiftningar till nya djurskyddslagen.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av stöd till forskning vid institutionen för husdjurshygien i Skara.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kravet på betesgång skall avse all nötkreatur.

1987/88:Jo49 av Mats O Karlsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i förslaget till djurskyddslag att § 4 även kommer att omfatta försöksdjur.

1987/88:Jo50 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förprövningskrav i djurstallskötseln för ny teknik.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om genteknik och kontroll av denna teknik.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om djurhälsa och djurhållning.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om matkvalitet och betalning av produkter efter kvalitet.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om distriktsveterinärernas roll för djurskyddstillsynen.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om djurtäthet i stallar och lösdrift.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om burhållning av höns.

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om livsmedelsimport.

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om etiska nämnder.

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om LD50-testerna.

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ansvaret för den slutliga tillämpningen av djurskyddslagen och dess föreskrifter.

1987/88:Jo51 av Rosa Östh och Anna Wohlin-Andersson (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå propositionen samt att hos regeringen begära ett nytt förslag i enlighet med vad som i motionen anförts.

Därest yrkande 1 faller hemställs

2. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om forskning om alternativ animalieproduktion.

3. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om importförbud av ägg.

4. att riksdagen beslutar, att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om importförbud av föder innehållande köttmjöl.

5. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om särskilda medel för ekonomiskt stöd till djurägare, vilka som en följd av lagen åsamkas merkostnader.

1987/88:Jo52 av Sven Eric Lorentzon m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om samråd vid utformningen av tillämpningsföreskrifter till den nya djurskyddslagstiftningen.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om burhöns,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om krav på betesgång för kor,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om pälsdjur,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om svanskupering,

6. att riksdagen beslutar ändra 29 § i förslagen djurskyddslag på sätt som angivits i motionen.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att testning på djur av renodlat kosmetiska preparat ej är acceptabelt och bör förbjudas,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att LD50-metoden bör avskaffas,

9. att riksdagen beslutar ändra 4 § i föreslagen djurskyddslag på sätt som angivits i motionen.

1987/88:Jo53 av Birgitta Hambræus m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lantbruksstyrelsens sammansättning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om slaktdjursavgift för sjuka djur,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om god miljö för alla djur, och bete för alla nötkreatur,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbud mot djurförsök när alternativ finns,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om märkning av kosmetika.

1987/88:Jo54 av Kersti Johansson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande pälsdjursuppfödning.

1987/88:L723 av Martin Olsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att åtgärder vidtas för genomförande av riksdagens uttalande (LU 1984/85:39) om märkning av kosmetiska produkter huruvida de testats på djur.

Yttrande

Lagutskottet har avgett yttrande över propositionen i den del som avser innehållsmärkning av kosmetiska produkter m.m. jämte motioner i detta ämne (se bilaga).

Uppvaktningar, hearing m.m.

Representanter för Svenska ägghandelsförbundet, Sveriges pålsdjursuppfödarens riksförbund, Svenska svinavelsföreningen, Svenska kennelklubben, Svenska ridsportens Centralförbund, Slakteriförbundet och Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök har anfört synpunkter på propositionen. Vidare har utskottet anordnat hearing med forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet och företrädare för lantbruksstyrelsen.

Representanter för jordbruksdepartementet har lämnat upplysningar om ärendets beredning inom regeringskansliet.

Utskottet

Inledning

I en framställning till regeringen den 10 maj 1982 har lantbruksstyrelsen lämnat förslag till en ny djurskyddslag. Förslaget har remissbehandlats.

Lantbruksstyrelsen har vidare i skrivelse den 24 mars 1983, som komplettering till framställningen om ny djurskyddslag, till regeringen överlämnat förslag till ny tillsynsorganisation vid vissa tävlingsbanor och vid träningscamper m.m. Förslaget har remissbehandlats.

Med stöd av regeringens bemyndigande den 7 november 1985 tillkallade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet en särskild utredare (f.d. generaldirektören Arne Engström) med uppdrag att utreda vissa frågor rörande den etiska prövningen av djurförsök. Utredaren avlämnade i juni 1986 betänkande (Ds Jo 1986:3) Etisk prövning av djurförsök. Betänkandet har remissbehandlats.

Under rubriken Allmänna utgångspunkter erinrar jordbruksministern om att den nu gällande lagen (1944:219) om djurskydd trädde i kraft den 1 januari 1945 (prop. 1944:43, L1U:28, rskr. 249). Dessförinnan fanns inte andra bestämmelser till djurens skydd än straffbestämmelser för djurplågeri i strafflagen samt föreskrifter i lagen om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhänderta djur och lagen angående slakt av husdjur. Den nya lagstiftningen utgick från att en allmän straffbestämmelse för djurplågeri avseende alla djur skulle behållas i strafflagen. Vid sidan härav infördes mera utförliga bestämmelser om djurens vård och behandling i en särskild lag om

djurskydd. Denna lag begränsades till husdjur och andra djur som hålls i fångenskap.

JoU 1987/88:22

Genom 1944 års djurskyddslag infördes vissa grundläggande bestämmelser om djurens vård och behandling i allmänhet samt bestämmelser om förevisning av djur, om kastring, kupering och vissa andra ingrepp och om användning av djur för vetenskapligt ändamål. Lagen innehåller också regler om rätt att omhänderta och döda djur i vissa fall samt om straff för vissa förseelser.

Djurskyddslagen har ändrats och kompletterats flera gånger.

Regeringen och lantbruksstyrelsen har vid olika tillfällen utfärdat föreskrifter i anslutning till lagen.

Djurskyddet gäller förhållandet mellan människan och de djur som hon har i sin vård. Sedan urminnes tider är människan beroende av att hålla husdjur av skilda slag för olika ändamål och medvetenheten om att dessa djur behöver skyddas och vårdas är lika gammal som husdjurskötseln. Djurskyddsfrågor intresserar också människor i hög grad och ett stort engagemang kommer ofta till uttryck såväl vad gäller djurskyddet i allmänhet som i fråga om enskilda djurskyddsfall. Dagens lantbrukare ägnar, liksom gångna tiders, stort intresse åt sina djur och har mycket stor kunskap om djuren och deras skötsel. Sedan lång tid tillbaka har också människor slutit sig samman i djurskyddsföreningar och därigenom markerat att de vill ta ett särskilt ansvar för djurens välbefinnande.

Djurskyddet är sålunda en viktig etisk fråga. I vårt land har djurskyddet en bred förankring i människors medvetande. Som en viktig del i vårt kulturarv ingår att djur skall garanteras skydd. Vår djurskyddslag från år 1944 bygger på denna grundprincip. Före lagens tillkomst utgjorde straffbestämmelserna för djurplågeri den enda regleringen av mera principiell räckvidd. Att endast kunna ingripa med straff för redan inträffat djurplågeri kan emellertid inte anses tillfredsställande. Det är viktigare att så långt möjligt försöka att förhindra att djurplågeri uppstår. Djurskyddslagens huvudsyfte är också primärt av preventiv karaktär. Genom bestämmelser i lagen och tillämpningsföreskrifter till denna har man sökt förebygga att djur utsätts för onödigt lidande. Den ständigt pågående förändringen i vår djurhållning kräver härvidlag ökad uppmärksamhet. Jordbruksministern vill särskilt erinra om de stora förändringar som har skett inom animalieproduktionen men också genom ökningen av antalet sällskapsdjur och användningen av djur för sport och tävlingsverksamhet.

Formerna för hållande av husdjur har utvecklats på skilda sätt. För sådana djurgrupper som lantbrukets djur och djur avsedda för tävlingsverksamhet har förhållandena förändrats påtagligt.

Ökade kunskaper om djurens behov och om olika sjukdomar har tagits till vara för att förbättra förhållandena för djuren. I dagens djurhållning är trånga, mörka och ohygieniska stallar i stort sett borta och ersatta av ljusa, lättskötta och dragfria utrymmen. Alla förändringar har dock inte varit positiva för djuren. För sällskapsdjur har förändringarna däremot under senare tid varit små.

Lantbrukets djurhållning och djuruppfödning har utvecklats parallellt med samhället i övrigt. Små jordbruk med mångsidig djurhållning har blivit

allt färre och har i stor utsträckning ersatts av en specialiserad och storskalig produktion. Den svenska djurhållningen har dock i allmänhet präglats av goda förhållanden för djuren och en god djurskötsel. Detta allmänna konstaterande utesluter emellertid inte att det även inom vårt land förekommer missförhållanden, t.ex. att djur vanvårdas därför att deras ägare av olika skäl inte kan sköta om djuren på ett tillfredsställande sätt. Det finns också all anledning att vara observant på utvecklingen inom den moderna djurhållningen som i vissa fall förändrat djurens miljö i negativ riktning.

Ansvar för att djuren behandlas väl och skyddas mot lidande åvilar primärt varje enskild människa som har djur i sin vård. Det allmänna har ansvaret för normgivning och för en ändamålsenlig tillsyn. Samhällets tillsyn bör då fattas i en mycket vid bemärkelse. Tillsynen skall inte enbart ses som en kontrollerande funktion utan skall i första hand ta sikte på information, upplysning och rådgivning om djurskyddsaspekter på såväl djurhållning i allmänhet som på enskilda personers djurinnehav. För att få underlag för en ändamålsenlig upplysningsverksamhet krävs studier om djurs beteenden och studier kring sambandet mellan djurmiljö, djurskötsel och djurhälsa. Svensk forskning intar här en framskjuten position.

Gällande djurskyddslagstiftning har haft stor betydelse för att förhindra att djur utsätts för otillbörligt lidande. Jordbruksministern delar emellertid lantbruksstyrelsens och flertalet remissinstansers uppfattning att en redaktionell och teknisk översyn av gällande bestämmelser är väl motiverad. Såväl djurskyddslagen som övriga föreskrifter har ändrats och kompletterats ett flertal gånger. I författningstexterna har det därvid tagits in långt gående detaljföreskrifter. Bestämmelserna har därigenom blivit mycket svåröverskådliga. Jordbruksministern biträder därför lantbruksstyrelsens standpunkt att det behövs en ny djurskyddslag.

Förutom en teknisk översyn behövs emellertid också vissa ändringar i materiellt hänseende för att förstärka djurskyddet.

För djur inom husdjurskötseln uppställs särskilda krav på att djuren skall hållas och skötas i god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Operativa ingrepp skall enligt huvudregeln inte få göras på djur om det inte är veterinärmedicinskt befogat. Frågor rörande slakten uppmärksammas och en särskild regel införs som innebär att djuren skall skonas från obehag och lidande i samband med slakten. Krav på tillståndsplikt införs för ridskoleverksamhet och pälsdjursuppfödning som sker yrkesmässigt eller i större omfattning. Skyddet för djur som används i tävlingar förstärks, bl.a. förbjuds s.k. dopning. Beträffande djur som används för vetenskapliga ändamål föreslås skärpta krav på tillstånd till verksamheten och på att det skall finnas en ansvarig föreståndare för denna. Vidare föreslås en utökad etisk prövning och krav på utbildning för dem som arbetar med försöken.

Utskottets överväganden

Utskottet instämmer i vad jordbruksministern anfört om de allmänna utgångspunkterna för en reformerad djurskyddslagstiftning och om behovet av en ny djurskyddslag som inbefattar både tekniska och materiella

ändringar. De viktigare ändringarna behandlas närmare av utskottet i det följande. Inledningsvis tar utskottet upp några motionsyrkanden som innefattar dels avslag på propositionen, dels synpunkter på den lagstiftnings-teknik som valts i propositionen.

Avslagsyrkandet, som framförs i motion Jo51 (c), motiveras bl.a. med att förslaget i stora delar är dåligt genomtänkt, saknar konsekvens och inte markerar samhällets ansvar för att en bättre och annorlunda djurhållning blir genomförbar. Propositionen är nästan uteslutande inriktad på animalieproduktionen, medan t.ex. sällskapsdjurens situation så gott som helt utelämnas. Ett nytt och bättre genomarbetat förslag grundat på sakkunskap bör framläggas.

Utskottet anser att propositionen – som i stora delar bygger på ett mångårigt arbete inom bl.a. lantbruksstyrelsen, regeringskansliet och utredningsväsendet – är väl ägnat att läggas till grund för ett riksdagsbeslut om en ny djurskyddslag. Det finns givetvis enskildheter i förslaget som förtjänar att diskuteras närmare inom ramen för utskottsberedningen. Härvidlag hänvisar utskottet till sina synpunkter i det följande. Avslagsyrkandet i motion Jo51 yrkande 1 avstyrks.

De borgerliga partiernas kommittémotioner innehåller yrkanden som i stor utsträckning grundas på den lagstiftnings teknik som förslaget innefattar och som kommenteras i lagrådets yttrande (prop. s. 74 f.). Dessa synpunkter innebär sammanfattningsvis att möjligheterna att i allo överblicka konsekvenserna av en sådan utpräglad ramlag som den nu ifrågavarande är begränsade. Den nödvändiga konkretiseringen måste till stor del göras i de tillämpningsföreskrifter som kommer att utfärdas främst av lantbruksstyrelsen. Med utgångspunkt häri yrkas i motion Jo42 (fp) yrkande 1 att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om preciseringar i lagtexten. Enligt motion Jo50 (c) yrkande 11 innebär lagrådets kritik att regeringen har ett tungt ansvar för den framtida djurhållningen och djurhälsan. I motion Jo52 (m) yrkande 1 framhålls att lantbruksstyrelsen bör samråda med berörda organisationer m.fl. när detaljföreskrifterna utformas.

Utskottet anser det för sin del naturligt och i många fall ofrånkomligt att lagbestämmelser om djurskydd utformas som en ramlagstiftning med vissa grundläggande stadganden om djurens vård och behandling m.m. Föreskrifter om djurskydd tillhör för övrigt det ämnesområde som med stöd av regeringsformen genom bemyndigande kan överlåtas på regeringen resp. av regeringen utsedd myndighet. En nackdel med denna teknik är, som lagrådet och motionärerna anför, att de praktiska konsekvenserna av vissa bestämmelser inte i alla delar kan överblickas förrän detaljföreskrifter utfärdats. Utskottet vill emellertid också framhålla en väsentlig fördel med detta system, nämligen att föreskrifter om t.ex. djurens vård och förvaring successivt kan anpassas och förändras i djurskyddets intresse utan den tidsomgång som lagstiftningsförfarandet med nödvändighet innebär. Det bör också påpekas att såväl den allmänna motiveringen som specialmotiveringen i propositionen ofta ger en god bild av hur reglerna avses bli tillämpade. Utskottet instämmer dock i de nu aktuella motionerna så till vida att tillämpningsföreskrifterna givetvis bör utformas i samarbete och samråd med forskningen och de berörda parterna inom näringen m.fl. Det anförda bör

kunna tillgodose syftet med motionerna Jo50 yrkande 11 och Jo52 yrkande 1.

JoU 1987/88:22

Yrkande 1 i motion Jo42 avstyrks däremot i den mån inte motionärernas synpunkter tillgodosetts med vad utskottet anfört.

I betänkandet behandlas även vissa fristående motioner från riksmötena 1986/87 respektive 1987/88.

I motion 1987/88:Jo271 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) yrkas att regeringen lägger fram förslag till program för djurhållningen som uppfyller kraven på hög livsmedelskvalitet, minskad miljöpåverkan och företagsekonomisk lönsamhet i jordbruksföretaget. Kraven på djurhälsa och djurskydd bör förstärkas. All djurhållning bör maximeras efter arealunderlaget.

Utskottet konstaterar att motionen tar ett samlat grepp på djurhållningen och att flertalet av de synpunkter som anförs i motionen väl överensstämmer med riksdagens och regeringens intentioner på förevarande område. I den del motionen tar upp frågor om arealanpassad djurhållning, miljökrav och bidrag till gödselvårdsanläggningar m.m. får utskottet hänvisa till sin behandling av proposition 1987/88:128 om miljöförbättrande åtgärder i jordbruket (JoU 1987/88:24). Återstående synpunkter i motionen – som bl.a. omfattar målet för djurhållningen och framtidens animalieproduktion – får anses i hög grad tillgodosedda i nu förevarande proposition. Sammanfattningsvis anser utskottet att motionen inte bör påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Motsvarande bedömning bör gälla motion 1987/88:Jo519 (fp) om översyn av lagstiftningen och skärpt straff för djurplågeri, motion 1986/87:Jo503 (s) om åtgärder mot vanskötsel och djurplågeri, motion 1986/87:Jo509 (fp) yrkandena 2 och 3 om översyn av djurskyddslagen samt motion Jo 1986/87:527 yrkandena 1 och 2 om förbättrad miljö i animalieproduktionen m.m. Dessa motioner tillgodoses i sina huvuddrag genom propositionen och utskottets ställningstaganden till denna.

Motsvarande synpunkter kan läggas på motionerna 1986/87:Jo533 yrkandena 1, 3, 4 och 5 samt den likalydande motionen 1987/88:Jo527 (c).

Krav på djurhållningen i den nya djurskyddslagen

Vissa grundläggande bestämmelser

I anslutning till förslagen rörande djur inom husdjursskötseln lämnas i propositionen en bakgrundsredovisning av utvecklingen inom animalieproduktionen och strävandena att i olika sammanhang uppnå produktionsformer som i större utsträckning beaktar djurens naturliga beteenden (s. 16–19).

I folkpartiets kommittémotion Jo 42 framläggs förslag till ändrad lydelse av 2 och 3 §§ som bl.a. innebär att kravet på hänsynstagande till djurens naturliga beteende lyfts fram i 2 §. "Onödigt" lidande bör bytas ut mot "otillbörligt". Begreppet tillräcklig tillsyn i 3 § bör ändras till daglig tillsyn (yrkandena 2 och 3). Rätten till naturligt beteende bör följas upp av lantbruksstyrelsen när tillämpningsföreskrifter utformas. Det innebär bl.a. att särskilda krav måste ställas på rastgårdar för försökshundar och att

rovdjur med stort rörelsebehov tillförsäkras både tillräckligt utrymme och skydd för insyn.

Utskottet får, vad beträffar innebörden av kravet i 3 § på tillräcklig tillsyn, hänvisa till specialmotiveringen (s. 52). Där framgår med all önskvärd tydlighet att tillsynskravet i allmänhet måste innebära att tillsynen sker dagligen och i fråga om vissa djurslag eller vissa åldrar ännu oftare. Som anförs i propositionen bör tillsynen givetvis anpassas till djurhållningen. Förslaget i folkpartimotionen utgör således knappast någon förbättring från djurskyddssynpunkt. Motionen avstyrks såvitt avser 3 § (yrkande 3).

I motionen föreslås vidare att begreppet onödigt lidande i 2 § byts ut mot otillbörligt lidande.

Som framgår av propositionen har motsvarande bestämmelse i den nu gällande djurskyddslagen skärpts bl.a. genom att den föreslagna paragrafen omfattar även skydd mot sjukdom och genom att den nuvarande begränsningen att djur "såvitt möjligt" skall skyddas mot lidande utmönstras ur lagtexten. Eftersom det i vissa fall är oundvikligt att djur åsamkas ett visst lidande har jordbruksministern valt att uttrycka ett av de grundläggande kraven i 2 § så att djur skall skyddas mot onödigt lidande (prop. s. 51). Utskottet ansluter sig till dessa överväganden och anser för sin del att begreppet otillbörligt lidande knappast kan göra anspråk på större klarhet i fråga om paragrafens tillämpning än begreppet onödigt lidande. Motion Jo 42 yrkande 2 avstyrks i denna del. Återstoden av yrkandet har samband med förslagen om ändring av 4 § och behandlas i det följande.

Yrkande 5 i motion Jo 42 om lantbruksstyrelsens föreskrifter med avseende på djurens naturliga beteende kan i viss mån besvaras med vad utskottet ovan anfört om vikten av samråd m.m. vid utarbetande av tillämpningsföreskrifter. Det är närmast en självklarhet att detaljföreskrifterna utformas med beaktande av de grundläggande bestämmelserna i lagen om djurens biologiska behov. De exempel som anges i motionen är av den beskaffenheten att de i huvudsak bör beaktas i detta sammanhang. Något särskilt uttalande härom torde inte erfordras, och utskottet avstyrker därför motion Jo 42 yrkande 5.

Några motionärer vänder sig mot förslaget att djur inom husdjursskötseln särbehandlas genom bestämmelserna i 4 §. Enligt motion Jo 52 (m) yrkande 9 bör paragrafen omfatta alla husdjur. Folkpartimotionen Jo 42 innehåller i viss mån samma grundtankar, vilket kommit till uttryck i det ovan redovisade yrkandet i motionen (yrkande 2, delvis). Även motionerna Jo 45 (c) och Jo 49 (s) instämmer i dessa synpunkter så till vida att 4 § bör omfatta även försöksdjuren.

Utskottet erinrar om att 4 §, liksom flera andra paragrafer i lagen, i princip utgör en precisering av den allmänna skyldigheten enligt 2 § att djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Att paragrafen har begränsats till att gälla djur inom husdjursskötseln innebär – som framgår av specialmotiveringen – således inte i och för sig att inte motsvarande krav gäller också för övriga djur beträffande vilka lagen är tillämplig. Djur inom husdjursskötseln utgör emellertid en särskilt utsatt grupp i det aktuella hänseendet på grund av de ekonomiska intressen som ligger i djurhållningen. Genom att begränsa stadgandet till dessa djur betonas vikten av att

produktionsformerna inte ges en sådan inriktning att inte tillräcklig hänsyn tas till djuren.

JoU 1987/88:22

Paragrafen omfattar i huvudsak samma slags djur som europarådskonventionen om skydd för animalieproduktionens djur.

Utskottet delar jordbruksministerns bedömning att det finns anledning att särskilt framhäva djurskyddsintresset i fråga om djur som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar. Att som motionärerna föreslagit föra in samtliga husdjur i paragrafen låter sig inte utan vidare förenas med den systematik som lagen i sin helhet är uppbyggd efter. Som exempel vill utskottet peka på att lagen innefattar krav på tillståndsplikt för viss uppfödning av djur som inte omfattas av 4 § (16 § 1 och 2). Vidare gäller särskilda regler för uppfödning och användning av försöksdjur. Utskottet kan å andra sidan inte bortse från att det ofta ligger betydande ekonomiska intressen även i de typer av djurhållning som faller utanför tillämpningsområdet för 4 §. Med anledning härav vill utskottet ta fasta på uttalandena i specialmotiveringen (s. 52) och ytterligare understryka det angelägna i att grundtankarna bakom 4 § i största möjliga utsträckning beaktas i djurhållningen över huvud taget.

Utskottet avstyrker emellertid de nu aktuella motionerna i den del som avser ändrad lydelse av 4 §.

Krav på djurhållningen i övrigt i den nya djurskyddslagen, m.m.

Jordbruksministern anför att kritiken mot djurhållningen inom animalieproduktionen framför allt har gällt att djurmiljön har blivit karg och att den begränsar djurens möjligheter till naturliga beteenden. Många gånger kan djuren inte alls tillgodose sina beteendebeständigheter i de moderna djurstallarna. Vidare har kritik riktats mot att djurhållningen tidvis fordrar en omfattande medicinerings för att hålla djuren friska.

Inom husdjursskötseln måste givetvis en avvägning ske mellan olika intressen. Å ena sidan finns djurskyddsintresset och å andra sidan ekonomiska och produktionstekniska faktorer. Enligt jordbruksministern har de sistnämnda faktorerna fått väga över i alltför stor utsträckning. En ändrad syn på djurhållningen har dock nu börjat göra sig gällande. Ökad hänsyn måste tas till att levande djur ingår i produktionen. Djurskyddshänsynen måste tillmätas betydelse i en helt annan omfattning än hittills även om detta skulle innebära minskad produktion. I den nya lagen föreslås detta komma till uttryck i en särskild bestämmelse som innebär att djur inom animalieproduktionen skall hållas och skötas så att det främjar en god djurhälsa och en god djurmiljö och så att djuren kan bete sig på ett naturligt sätt. En sådan bestämmelse bör också kompletteras med ett bemyndigande för regeringen eller, om regeringen bestämmer det, lantbruksstyrelsen att meddela föreskrifter om hur djuren skall hållas och skötas.

I vissa fall torde de krav som uppställs i den föreslagna bestämmelsen innebära att djurtätheten i stallarna måste minskas. För närvarande saknas bindande föreskrifter om olika utrymmens storlek. Vad lantbruksstyrelsen anger i fråga om krav på utrymmen i olika slag av djurstallar är i huvudsak endast av rådgivande karaktär. Däremot skall enligt djurstallkungörelsen i

beslut om godkännande av djurstall anges det högsta antal djur som får hållas i stallen. Detta medger enligt propositionen inte en tillfredsställande reglering av utrymmesfrågan.

Djurstallar bör även i fortsättningen förprövas från djurskyddssynpunkt. Den nya djurskyddslagen bör innehålla ett bemyndigande för regeringen att föreskriva sådan förprövningsplikt. Utrymmesstandarderna bör dock inte anges i tillståndsbesluten. Kraven på utrymmen i stallarna bör i stället i fortsättningen anges i generella föreskrifter av bindande karaktär. Det blir då möjligt att anpassa utrymmeskraven till vunna forsknings- och försöksresultat.

Förprovningen av djurstallar bör liksom hittills vara ett uttryck för en strävan att med en god stallmiljö och lämpliga skötselmetoder öka förutsättningarna för ett gott hälsotillstånd hos djuren. Provningsen bör omfatta alla faktorer i miljö och skötsel som har betydelse för djurhälsa och djurbeteende och därmed för djurskyddet.

En uppföljning av tillstånden bör också ske, inte bara för att kontrollera att tillståndet och de villkor som kan ha förenats med detta har följts, utan också för att studera hur anläggningen fungerar i praktiken.

Även ny teknik bör enligt jordbruksministerns mening kunna förprövas. Regeringen, eller om regeringen bestämmer det lantbruksstyrelsen, bör få möjlighet att föreskriva en sådan skyldighet. Att möjligheten införs har från flera håll framförts som ett angeläget krav för att förbättra djurskyddet. Genom förprovningen kan den nya tekniken utvärderas från djurhälso- och djurskyddssynpunkt innan den tillåts komma till allmän användning.

I propositionen redovisas vilka krav som med stöd av den nya lagen bör kunna ställas på husdjurskötseln (s. 21–24). De djurslag som närmast berörs är nötkreatur, svin, höns och slaktkycklingar. Vidare anges i vilket tidsperspektiv de aktuella förändringarna bör genomföras. Förslagen rör i och för sig sådana frågor som inte kräver riksdagens ställningstagande, om regeringen i enlighet med lagförslaget bemyndigas att meddela närmare föreskrifter för djurhållningen. Med hänsyn till det intresse som dessa frågor har tilldragit sig har jordbruksministern ändå för riksdagens information velat ta upp vissa av dem.

Det vanligaste djurhållningssystemet för mjölkkor är att hålla korna bundna i bås. De nya ladugårdar som har byggts de senaste åren har dock främst varit lösdriftsladugårdar. Även om det finns skäl för en övergång till lösdrift bör inte aktualiseras något förbud mot att hålla korna bundna. Ett viktigt krav är dock naturligtvis att djuren har tillräckligt med utrymme. Vissa skärpningar av utrymmeskraven kan vara nödvändiga.

För både bundna kor och kor i lösdrift bör dock krav uppställas på betesgång.

En möjlighet till utevistelse i rastningsfällor och liknande kan utgöra ett alternativ när det inte finns möjlighet att hålla djuren på bete. Utevistelse i rastningsfällor kan också utgöra ett värdefullt komplement till betesgång eftersom den kan förekomma under hela eller större delen av året.

Viktigt för korna är också att det finns en godtagbar ströbädd.

Inom nötköttproduktionen är enligt jordbruksministern kalvförmedling en av de allvarligaste problemen. Denna förmedling innebär stora

påfrestningar för djuren med stundtals omfattande sjukdomsutbrott som följd. En övergång till integrerad uppfödning med egen kalvproduktion skulle därför vara önskvärd från djurhälsosynpunkt. Även i en specialiserad uppfödning med inköpta kalvar kan emellertid mycket göras för att förbättra förhållandena. En möjlighet som bör övervägas är att endast avvanda kalvar får förmedlas. Förmedlingsåldern kan då behöva höjas till upp emot två månader.

Även på svinsidan har den specialiserade uppfödningen inneburit stora problem. Av djurhälsoskäl finns det därför i vissa besättningar anledning att inrikta den framtida svinhållningen mot en integrerad produktion. Djuren bör också i allmänhet beredas tillfälle till utevistelse för att få motion. Framför allt bör detta gälla avelsdjuren.

Även systemet att fixera sugor bör upphöra. System som innebär att djur under långa perioder hålls fixerade kan inte anses förenliga med kravet på att djurhållningen skall tillgodose djurens naturliga beteendebestånd. Det är också viktigt att djuren får tillgång till liggeplats, foderplats och gödselplats.

För slaktsvinen är den totalt tillgängliga ytan viktigare än ytan per djur. För att uppnå en låg nivå av aggressivitet är det viktigt med en stor totalyta. Utrymmeskraven bör anpassas till detta. Miljön i boxarna bör också förbättras. Krav bör bl.a. uppställas på tillgång till halm. Detta är viktigt för att grisarna skall trivas.

Höns för äggproduktion hålls i burar. För närvarande hålls fyra hönor inhysta tillsammans i en bur där varje höna har tillgång till ett utrymme av ungefär en A4-sidas storlek. Även om en utveckling av bursystemet har skett under den tid som systemet har tillämpats måste konstateras att burarna inte tillgodoser ens några av de mest grundläggande behoven hos hönorna, som t.ex. att kunna röra sig, sprätta, flaxa, sandbada och putsa fjädrarna och att kunna lägga sina ägg i reden. Till detta kommer att tillsynen kan vara mycket svår att utöva i vissa stallar på grund av trånga gångar mellan burarna.

Ett sådant system för djurhållning kan enligt jordbruksministern rimligtvis inte accepteras. Burhållningen har visserligen medgett att man kunnat hålla många djur per ytenhet vilket möjliggjort att ägg kunnat produceras till en låg kostnad. I framtiden bör inte någon form av djurhållning som i så liten utsträckning tar hänsyn till djuren tillåtas. För närvarande finns emellertid inte några alternativa system utvecklade. Forskning och utvecklingsarbete pågår dock, inte minst därför att Schweiz efter en folkomröstning år 1978 beslutat att införa förbud mot burhönshållning fr.o.m. år 1991. Några nya anläggningar med nuvarande bursystem bör inte få byggas. Undantag kan möjligen göras om det är fråga om att ersätta mycket gamla och olämpliga burar eller vidta en återuppbyggnad efter brand. Inte heller bör det få byggas några nya anläggningar med andra bursystem som inte tillgodoser djurens alla naturliga beteendebestånd.

Vid Sveriges lantbruksuniversitet pågår och planeras projekt med utveckling av alternativ till dagens bursystem för höns. Finansiering sker med statliga medel, men även näringen har aviserat sitt intresse att medverka. Det är angeläget att lantbruksuniversitetet driver detta utvecklingsarbete vidare.

Även i befintliga anläggningar bör nuvarande bursystem på sikt avvecklas.

För tiden fram till dess att en sådan avveckling kan vara genomförd bör alla möjligheter till förbättringar av miljön i burarna tillvaratas. Detta bör kunna ske bl.a. genom att antalet djur i burarna minskas från fyra till tre. Burarna kan också kompletteras med sådana enkla anordningar som sittpinnar och klonötare. Närmare föreskrifter om sådana åtgärder får meddelas genom tillämpningsföreskrifter.

Inom slaktkycklingsuppfödningen är det framför allt den dåliga luftkvaliteten veckan före slakt som är det stora problemet.

Ett sätt att lösa problemet skulle kunna vara en differentierad beläggning beroende på djurhållarens kvalifikationer. Enligt vad som upplysts pågår redan inom näringen arbete med att utarbeta ett sådant system. Eftersom så gott som all uppfödning sker på kontrakt bör utsikterna för att man skall lyckas med detta vara goda. Enligt jordbruksministern bör man avvakta resultatet av det pågående arbetet innan man överväger att införa ett sådant system på obligatorisk väg.

När det gäller frågan i vilket tidsperspektiv förändringarna kan genomföras innebär propositionen att de flesta kraven bör gälla omgående med avseende på nyproduktion. För äldre djurstallar måste så långt möjligt en successiv anpassning ske. En rimlig övergångstid bör i allmänhet inte överstiga tio år (se i övrigt prop. s. 23–24).

Utskottets överväganden

I några motioner framförs synpunkter på djurhållningen i de delar som omfattas av propositionens allmänna överväganden.

Enligt centerpartiets kommittémotion Jo50 bör djurtätheten regleras på ett sätt som innebär att producenten under en övergångstid klarar de framtida kraven. De största djurfabrikerna har inget existensberättigande. För nötkreatur bör tillgång till utevistelse finnas. Där särskilda problem möter bör möjlighet finnas att utfärda dispenser. Vidare varnar motionärerna för att den integrerade djurproduktionen lätt kan leda till att anläggningarna blir större (yrkande 6). Kravet på förprovning av ny teknik i djuruppfödningen bör återinföras (yrkande 1).

Utskottet ansluter sig i allt väsentligt till propositionens allmänna överväganden om kraven på husdjursskötseln. I enlighet med vad jordbruksministern anfört bör hänsynen till djurens grundläggande biologiska behov tillmätas en större betydelse än hittills i djurhållningen. Det är också angeläget att ny teknik i djurhållningen förprövas från djurhälso- och djurskyddssynpunkt innan den tillåts komma till allmän användning. Utskottet ställer sig således positivt till yrkande 1 i motion Jo50. Med hänsyn till vad jordbruksministern anfört i denna fråga (prop. s. 20) utgår dock utskottet från att bestämmelser om förprovning införs utan något särskilt initiativ från riksdagens sida.

De specificerade krav på utrymme och skötselformer m.m. som översiktligt anges i propositionen kan utskottet i huvudsak ansluta sig till, med den reservationen att kravens definitiva innebörd kommer att framgå först när detaljföreskrifter utfärdats. Vidare utgår utskottet från att propositionens överväganden i detta avsnitt i många fall utgör rekommendationer som givetvis bör återspeglas i tillämpningsföreskrifterna men som inte utesluter

att dispenser kan medges där det är motiverat av regionala eller lokala betingelser m.m.

JoU 1987/88:22

När det gäller kraven på betesgång eller utevistelse (prop. s 21) delar utskottet bedömningen i motion Jo50 att kravet bör kunna anpassas efter variationer i klimat och tillgång till betesmark m.m. och att det bör vara dispensabelt. Som anförs i propositionen kan en möjlighet till utevistelse i rastningsfällor och liknande utgöra ett alternativ när det inte finns möjlighet att hålla djuren på bete. Utevistelse i rastningsfällor kan också utgöra ett värdefullt komplement till betesgång eftersom den kan förekomma under hela eller större delen av året. Det anförda innebär att även yrkande 3 i motion Jo52 angående kravet på betesgång kan anses tillgodosett. Något särskilt riksdagsuttalande i denna fråga synes dock inte påkallat.

I motion Jo48 (s) yrkande 3 anförs att kravet på betesgång bör avse alla nötkreatur, dvs. även kalvar och tjurar. Vad utskottet nyss anfört innebär att utskottet inte är berett att ytterligare specificera eller utvidga kravet på betesgång. Motionen avstyrks i denna del.

Utskottet delar vidare synpunkterna i motion Jo50 så till vida att en övergång till integrerad produktion inte får leda till en utveckling mot allt större enheter. Eftersom den i propositionen förordade inriktningen av djurhållningen är avsedd att motverka stordrift som inte är godtagbar från djurskyddssynpunkt – och därmed främja familjejordbruken – torde motionen i denna del kunna beaktas utan något särskilt uttalande härom.

Motion Jo53 (c) yrkande 3 innehåller ett tämligen allmänt formulerat yrkande om en god miljö för alla djur och rätt till bete för alla nötkreatur. Motionsyrkandet avstyrks i den mån det inte beaktats genom det ovan anförda.

Frågan om ekonomisk kompensation till jordbrukare berörs i ett uttalande i propositionen (s. 24) varav framgår att merkostnader till följd av ändrad djurhållning får beaktas i första hand inom ramen för jordbruksprisöverläggningarna. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion Jo51 (c) yrkande 5 om ekonomiskt stöd till djurägare som drabbas av merkostnader.

I motion Jo48 (s) yrkande 2 anförs att resursbehovet vid institutionen för husdjurshygien i Skara bör särskilt beaktas vid fördelning av forskningsanslag inom Sveriges lantbruksuniversitet och Skogs- och jordbrukets forskningsråd. Liknande synpunkter framförs i motion Jo511 (s. c), vari understryks bl.a. kravet på en helhetssyn på alla miljöfaktorer som påverkar djurhälsan. Enligt yrkande 3 i motionen är institutionen i Skara särskilt lämpad att bedriva förprovning och utvidgning av ny teknik i djurhållningen.

Utskottet har ovan uttalat sig positivt om ett återinförande av regler om förprovning av ny teknik i djurhållningen. Givetvis kommer veterinärinrättningen i Skara, där en särskild försöksavdelning för ändamålet inrättades genom riksdagsbeslut år 1975, att ha viktiga uppgifter i detta sammanhang och – fortsättningsvis – även i andra frågor som gäller sambandet mellan miljö och djurhälsa m.m. Utskottet har i samband med budgetbehandlingen gjort uttalanden om värdet av den verksamhet som bedrivs vid inrättningen i fråga och vill i anslutning till de nu aktuella motionerna hänvisa till dessa uttalanden (JoU 1987/88:17 p. 33).

Motion Jo511 innehåller vidare ett yrkande att myndigheter, vars beslut har konsekvenser för djurhälsa och djurskydd, tar hänsyn och gör prioriteringar så att inga bestämmelser utfärdas som får negativa konsekvenser för angivna intressen (yrkande 1).

Utskottet ställer sig tvivlande till både värdet och lämpligheten av ett riksdagsuttalande med den generella innebörd som motionärerna åsyftar. Bland den mångfald myndigheter som i sin verksamhet behandlar frågor som direkt eller indirekt kan få konsekvenser i djurskyddshänseende finns det givetvis myndigheter som har att mera renodlat bevaka djurens intressen. Andra organ måste ofta göra en avvägning mellan dessa intressen och andra, motstående intressen. Utskottet avstyrker motionen i denna del.

Utskottet övergår här efter till att behandla de motioner som berör *burhönssystemet* och äggproduktionen. Det bursystem som tillämpas för närvarande beskrivs i propositionen på s. 22-23 och blir samtidigt föremål för allvarig kritik från jordbruksministerns sida. Utskottet kan i huvudsak instämma i denna kritik. Representanter för äggproducenterna och forskningen har dock inför utskottet framhållit att detta system inte i fullt så stor utsträckning som anges i propositionen hindrar djuren från att tillgodose de mest grundläggande behoven.

De borgerliga partiernas kommittémotioner innefattar bl.a. nyanseringar av det krav på avveckling av det nuvarande bursystemet som förs fram i propositionen. Enligt motion Jo42 (fp) bör regeringen efter en femårsperiod redovisa hur utvecklingen av alternativa system fortskridit (yrkande 4). Enligt centermotionen Jo50, yrkande 7, bör bursystemet avvecklas först omkring sekelskiftet eftersom inga fullgoda alternativ finns för närvarande. Regeringens ansvar för utvecklingen framhålls särskilt. I motion Jo51 (c) anförs att SLU bör gå i spetsen för forskningen om alternativa uppfödningssystem. Importförbud för ägg som härrör från länder där bursystem förekommer bör i konsekvensens namn införas (yrkandena 2 och 3). I motion Jo52 (m) anförs att alternativen till dagens system inte får försämra djurmiljön eller arbetsmiljön eller leda till sämre äggkvalitet. Det vore enligt motionen olyckligt att sätta en tidsgräns för nuvarande system (yrkande 2).

Också i motion 1986/87:Jo521 (fp) anförs synpunkter på stordriften inom äggproduktionen. Enligt motionen bör bursystemet ersättas med "anläggningar i enlighet med etologisk kunskap".

Utskottet delar jordbruksministerns åsikt att burhönssystemet bör avvecklas, främst på den grunden att det inte i tillräcklig utsträckning tillgodoser djurens grundläggande behov. För närvarande finns dock inga alternativa system färdigutvecklade. I samband med en hearing i ämnet har utskottet erfärut att den utvecklingsverksamhet på området som propositionen hänvisar till i nuläget främst omfattar inhysningsförsök och studier av olika tekniska närmiljöer för värphöns och deras effekter på djurens hälsa, produktion och äggets kvalitet. Försöken inriktas för närvarande i huvudsak på en utveckling av de nuvarande bursystemen så att djurens beteendebestov på olika sätt kan tillgodoses i större utsträckning. Vissa undersökningar har emellertid också genomförts i fråga om stallar för golvhöns. Utskottet anser det angeläget att utvecklingsarbetet i första hand inriktas på andra inhys-

ningssystem än burhållningssystemet. Oberoende av vilken innebörd som kan läggas i begreppet burhållning bör det understrykas att sådana alternativa system som nu avses inte får leda till försämringar från djurhälso- eller arbetsmiljösynpunkt. Det bör t.ex. inte accepteras att medicineringen ökar eller s.k. näbbtrimning kommer till användning. De upplysningar som varit tillgängliga för utskottet om hittillsvarande erfarenheter inom forskningen m.m. ger inte något entydigt belägg för att t.ex. nuvarande golvuppfödningssystem i alla avseenden skulle vara överlägsna andra alternativ. Tills vidare bör således forskning och försök beträffande olika system bedrivas parallellt. Utskottet föreslår vidare att en utvärdering av detta arbete görs i form av en s.k. kontrollstation efter en femårsperiod, dvs. år 1993. I samband därmed bör regeringen i lämpligt sammanhang för riksdagen redovisa resultatet av detta arbete. Målet skall, som sägs i propositionen, vara att nuvarande system för burhållning av höns avskaffas och bör vara avvecklat år 1998. Detta innebär bl.a. att ökade krav ställs på intensiteten i utvecklingsarbetet.

Vad utskottet anfört innebär att motion Jo42 yrkande 4 tillgodoses och att motionerna Jo51 yrkande 2, Jo50 yrkande 7 och Jo52 yrkande 2 avstyrks.

Samma bedömning gäller motion 1986/87:Jo521.

Frågan om import av ägg, som tas upp i motion Jo51 yrkande 3, bör inte i dagsläget föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Jordbruksministern anför (s. 24) att frågan om import av varor som har framställts med produktionsmetoder som är förbjudna här i landet inte kan lösas i det här sammanhanget. Denna fråga får i stället tas upp vid internationella överläggningar. Utskottet instämmer i detta uttalande.

Genteknik m.m.

En annan viktig fråga som framför allt rör djur inom husdjursskötseln och som måste uppmärksammas är genteknikens tillämpning på djur. Internationellt används gentekniken på djur huvudsakligen inom veterinärmedicinen och inom husdjursförädlingen. Inom veterinärmedicinen används tekniken främst för att framställa vacciner och inom sjukdomsdiagnostiken. Tekniken gör det här möjligt att producera substanser i bakterier eller cellodlingar i stället för i försöksdjur, vilket har en positiv effekt eftersom det leder till en minskad användning av sådana djur.

Enligt propositionen bedrivs inom husdjursaveln i Sverige för närvarande ingen forskning inom genteknikens område som syftar till att förändra våra husdjur. All djurförädling leder emellertid till en viss förändring av den genetiska variationen. En förädling med hjälp av genteknik kan emellertid leda till en mycket snabb reducering av den genetiska mångfalden. Den bedömning som görs av forskare i dag är dock att husdjursförädlingen inom den närmaste framtiden liksom hittills kommer att bedrivas i huvudsak på traditionellt sätt genom avelsverksamhet.

Ett annat område där gentekniken har kommit till användning är framställningen av tillväxthormoner. Ett användningsområde för tillväxthormon är inom mjölkproduktionen. Användningen av tillväxthormon till mjölkkor i produktionshöjande syfte har åter blivit av kommersiellt intresse. Tillväxthormon används ännu inte någonstans i praktisk mjölkproduktion,

men en användning kommer troligen att vara möjlig inom en snar framtid i USA och eventuellt även i Europa. Tillväxthormon har utomlands också kommit till användning för att öka den mjölkproducerande juvervävnaden hos kvigor och för att producera stora köttjur.

Den enda metod för tillförsel av tillväxthormon som hittills varit aktuell är dagliga injektioner. Man arbetar emellertid också på att hitta andra metoder för tillförsel. Inplantat av kapslar är en sådan metod som undersöks. När det gäller användningen av tillväxthormon är det framför allt de långsiktiga effekterna på djurens hälsa och effekterna i den praktiska tillämpningen ute på gårdarna som är okända. Mot bakgrund av kända fakta har Svensk husdjurskötsel ekonomisk förening, som är en sammanslutning av bl.a. olika husdjursföreningar, i sitt etiska handlingsprogram tagit avstånd från en rutinmässig användning av tillväxthormon i mjölkproduktionen.

Det finns i Sverige i dag inga bestämmelser som reglerar genteknik med avseende på djurskyddsaspekten utöver bestämmelserna om etisk prövning av djurförsök. Delegationen för hybrid-DNA-frågor skall dock enligt sin instruktion anmäla till regeringen om något användningsområde eller någon planerad användning av hybrid-DNA-tekniken kan ifrågasättas från etiska eller humanitära synpunkter. Sådan anmälan skall också göras om området för samhällets tillsyn behöver utvidgas till att omfatta andra frågor än dem som nu är föremål för tillståndstvång eller offentlig kontroll.

Av det anförda framgår att användning av genteknik inom animalieproduktionen inte för närvarande förekommer i landet. Användning av genteknik för att direkt eller indirekt påverka djur måste enligt jordbruksministerns mening i vissa fall ifrågasättas från etisk synpunkt. Det är viktigt att användningen kan styras i önskvärd riktning. En viss handlingsberedskap är då nödvändig. Regeringen bör bemyndigas att förbjuda eller uppställa villkor för sådan användning av genteknik på djur som kan ifrågasättas eller tillförsel av hormoner eller andra ämnen som kan påverka djur, om det sker av andra skäl än veterinärmedicinska. Regeringen bör få möjlighet att delegera befogenheten till lantbruksstyrelsen.

Att sådant bemyndigande bör också omfatta traditionell avel. Bakgrunden är främst att vissa avelsprogram som tillämpas utomlands kan ifrågasättas därför att de kan medföra lidande för djuren. Jordbruksministern anser att avel som får sådana konsekvenser för djuren att det innebär lidande för dem inte bör tillåtas. Inte heller bör sådan avel som avser att förändra djurs naturliga beteende få förekomma.

Utskottets överväganden

I motion Jo50 (c) yrkande 2 understryks det angelägna i att regeringen verkligen har kontroll över utvecklingen på områdena genteknik och hormontillförsel m.m. Liknande synpunkter framförs i centermotionen Jo720 yrkandena 3 och 4. Yrkandena innebär att regeringen bör utforma en strategi för utnyttjande av biotekniken samt att förslag bör framläggas om lagstiftning rörande miljö och genteknik. En sådan lagstiftning finns t.ex. i Danmark.

Utskottet ansluter sig till regeringens ovan redovisade överväganden.

Dessa innebär att motionerna i stor utsträckning kan anses tillgodosedda.

JoU 1987/88:22

I enlighet med motionerna vill utskottet särskilt understryka det angelägna i att regeringen noga följer utvecklingen på detta område och i god tid vidtar nödvändiga åtgärder för att motverka produktionsformer som påverkar djurens egenskaper på ett oacceptabelt sätt. Som framgår av propositionen innebär lagförslaget ett bemyndigande för regeringen eller lantbruksstyrelsen att meddela föreskrifter om förbud mot eller villkor för användning av genteknik eller hormontillförsel m.m. i angivna hänseenden. Utskottet tillstyrker förslaget i denna del men avvisar därmed inte tanken i motion Jo720 att en särskild lagstiftning på detta område kan visa sig motiverad i framtiden.

Med det anförda föreslår utskottet att motionerna Jo50 och Jo720 lämnas utan vidare åtgärd i berörda delar.

Operativa ingrepp på djur

Som huvudregel föreslås i fortsättningen gälla att det skall vara förbjudet att företa operativa ingrepp på djur i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl. Regeringen eller efter regeringens bemyndigande lantbruksstyrelsen skall dock kunna meddela föreskrifter om undantag från förbudet beträffande djur inom husdjursskötseln eller när det finns särskilda skäl.

Ett vanligt ingrepp som företas utan att det finns veterinärmedicinska skäl är kupering av svansen på hund. Olika uppfattningar råder i frågan om sådan kupering i fortsättningen skall vara tillåten. Inom Europarådet har utarbetats en konvention om skydd för sällskapsdjur. Konventionen, som ännu inte har öppnats för undertecknande, innehåller bestämmelser som innebär förbud mot svanskupering av andra skäl än veterinärmedicinska. Ett land som undertecknar konventionen kan dock reservera sig mot bl.a. den bestämmelsen. Sverige har ännu inte beslutat att underteckna konventionen. Ärendet bereds för närvarande inom jordbruksdepartementet.

Av våra nordiska grannländer har endast Norge infört förbud mot svanskupering av hund. Enligt vad som upplysts medges generellt undantag från förbudet och förbudet tillämpas därför inte i praktiken. Mellan Sverige, Norge och Finland är det tillåtet att föra hundar utan att hålla dem i karantän. Detta medför bl.a. att om Sverige som enda land skulle införa och tillämpa ett förbud skulle de begränsade kontrollmöjligheterna kunna göra det svårt att upprätthålla förbudet. Jordbruksministern anser därför att frågan om tillåtligheten av svanskupering bör lösas efter överläggningar med Norge och Finland. Detta bör lämpligen kunna ske i samband med att Sverige tar ställning till frågan om undertecknande av konventionen. Inriktningen på arbetet bör vara att svanskupering inte bör tillåtas av kosmetiska skäl.

De motioner som berör förevarande avsnitt innehåller yrkanden om dels totalförbud mot kupering av svansen på hund, dels om samråd mellan lantbruksstyrelsen och berörda parter innan tillämpningsföreskrifter utfärdas med stöd av 10 § lagförslaget.

Till den förra gruppen (principiellt förbud) hör motionerna Jo506 (s), Jo509 (fp), Jo510 (s) och Jo42 yrkande 6.

Enligt motion Jo52 yrkande 5 bör inriktningen på arbetet vara att svanskupering av kosmetiska skäl inte bör tillåtas. Tveksamheten om innebörden av begreppet kosmetiska skäl är dock stor. Lantbruksstyrelsen bör därför samråda med berörda parter innan föreskrifter fastställs.

Utskottet har i denna fråga informerats av representanter för Svenska kennelklubben och för lantbruksstyrelsen. Ett stort antal skriftliga och muntliga opinionsyttringar har framförts i frågan.

Efter att noggrant ha övervägt skälen för och emot det nuvarande systemet med rutinmässig svanskupering på vissa hundraser har utskottet kommit till den slutsatsen att svanskupering inte bör tillåtas av andra skäl än strikt veterinärmedicinska. Utskottet ansluter sig därmed till jordbruksministerns överväganden i denna fråga (propositionen s. 27). I fråga om överläggningar med vissa nordiska länder kan dock det tillägget göras att förbud mot svanskupering i Norge redan har införts. Vidare har den dagsaktuella rabiessituationen i Finland sannolikt gjort frågan om överläggningar med detta land inaktuell.

I den mån vissa uppfödare åsamkas svårigheter genom ett förbud mot svanskupering torde det finnas möjlighet att med stöd av punkt 4 i övergångsbestämmelserna bestämma en viss övergångstid innan ett sådant förbud träder i kraft. Utskottet utgår från att sådant samråd som anges i motion Jo52 därvid äger rum. De nu behandlade motionerna föranleder i övrigt inget uttalande från utskottets sida. I den mån motionerna syftar till ett i lagtexten inskrivet förbud mot svanskupering avstyrks motionerna i denna del.

Slakt

I lagen införs en uttrycklig regel med krav på att djur när de förs till slakt och när de slaktas skall skonas från obehag och lidande (13 §). Nuvarande bestämmelser om slakt av husdjur, nämligen att djuret skall vara bedövat när blodet tappas av, förs in i den nya lagen. Regeringen får föreskriva undantag för fjäderfä och kaniner. Rätten att meddela sådana föreskrifter får regeringen överlåta på lantbruksstyrelsen.

I motion Jo42 (fp) yrkas att straffstadgandet i 36 § också skall omfatta överträdelser av 13 §. Vidare anføres att lagtexten i 15 § bör innefatta ett uttryckligt förbud mot dränkning och kvävning som avlivningsmetod (yrkandena 7 och 8).

Utskottet anser det av bl.a. rättssäkerhetsskäl inte lämpligt att straffstadgandet i 36 § omfattar en bestämmelse som inte närmare preciserar vilka skyldigheter som föreligger i samband med slakt. I de fall som åsyftas i motionen torde det vara möjligt att i viss utsträckning beivra en olämplig behandling av djur med stöd av stadgandet om djurplågeri i brottsbalken 16 kap. 13 §.

De bestämmelser i övrigt som reglerar förfarandet vid slakt (14 §) omfattas f.ö. av straffstadgandet i 36 §.

I specialmotiveringen till 15 § erinrar jordbruksministern om att det inom Europarådet utarbetats en konvention om skydd för sällskapsdjur. Konventionen innehåller bestämmelser om bl.a. avlivning av djur. I huvudsak

innebär bestämmelserna krav på att avlivningen skall göras av veterinär eller annan kompetent person och förbud mot vissa metoder för avlivning.

JoU 1987/88:22

Sverige har ännu inte beslutat att underteckna konventionen. Jordbruksministern anser emellertid att det ändå kan finnas skäl att i den nya djurskyddslagen ta in ett bemyndigande som medger att föreskrifter utfärdas i de angivna hänseendena.

Även utskottet anser att hithörande frågor bör regleras i tillämpningsföreskrifter, givetvis med beaktande av de allmänna bestämmelserna i lagen och uttalandena i propositionen. Enligt vad utskottet erfarit innehåller den ovannämnda konventionen ett principiellt förbud mot dränkning och kvävning (drowning and other methods of suffocation), om metoderna inte uppfyller vissa strängt formulerade krav på föregående bedövning m.m.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo42 yrkandena 7 och 8.

Med hänvisning till utskottets tidigare ställningstaganden och till jordbruksministrarnas bedömning angående förbud mot s.k. ritualslacht avstyrker utskottet motion 1986/87:Jo534 (fp) om dispensmöjligheter för koscherslacht. Det kan tilläggas att restitution medges av införselavgift för judiskt rituellt slaktat kött (jordbruksnämndens kungörelse JNFS 1987:136).

Tillståndsplikt för viss djurhållning

Nuvarande bestämmelser om tillståndsplikt för hunduppfödning m.m. bör enligt propositionen finnas även i fortsättningen. Vidare föreslås tillståndsplikt för ridskoleverksamhet och uthyrning i övrigt av hästar samt för pälsdjursuppfödning. Som förutsättning för tillståndsplikt gäller i samtliga fall att verksamheten bedrivs yrkesmässigt eller i större omfattning (16 §).

I motion Jo42 (fp) yrkande 9 anføres att paragrafen av bl.a. rättssäkerhetsskäl bör kompletteras med detaljbestämmelser om vad som menas med "större omfattning".

Utskottet erinrar om att specialmotiveringen innehåller vissa anvisningar rörande tolkningen av begreppen yrkesmässig eller i större omfattning (s. 60). Härigenom ges viss vägledning rörande omfattningen av den föreslagna tillståndsplikten. Om så erfordras torde en precisering kunna göras genom verkställighetsföreskrifter eller inom ramen för tillsynsmyndighetens verksamhet. Motionsyrkandet avstyrks med hänvisning härtill.

I motionerna Jo52 (c) yrkande 4 och Jo54 (c) anføres synpunkter rörande pälsdjursnäringen. I den förstnämnda motionen påpekas bl.a., delvis i polemik med propositionen, att djur som i flera generationer fötts upp i bur inte längre är att betrakta som utpräglade rovdjur. Näringens verksamhet är direkt beroende av djurens välbefinnande. En översyn av utrymmeskraven bör ske i nära kontakt med pälsdjursnäringen. I motiveringen till motionen anføres vidare att den föreslagna tillståndsplikten är en onödig byråkrati. I anslutning härtill har ett muntligt yrkande (m) framställts om avslag på förslaget i den del som gäller utvidgad tillståndsplikt för viss uppfödning m.m.

Pälsdjursnäringens värde för glesbygden och som kombinationssysselsättning till jord- och skogsbruk m.m. framhålls i motion Jo54. Det är viktigt att tillämpningsföreskrifterna utformas så att pälsdjursuppfödning blir möjlig även i framtiden.

Utskottet har inte funnit anledning att frågå regeringens förslag om utvidgad tillståndsplikt för viss djurhållning. JoU 1987/88:22

Som utskottet inledningsvis anförte får det förutsättas att detaljföreskrifter i olika frågor utformas i samråd med berörda organisationer m. fl. Motion Jo52 yrkande 4 påkallar ingen särskild åtgärd från riksdagens sida.

Beträffande pälsdjursnäringens värde i de hänseenden som anges i motion Jo54 torde det knappast råda delade meningar. Utskottet anser inte det finns anledning att befara att vare sig tillståndsprövningen eller den aviserade översynen rörande djurhållningen kommer att påtagligt försämra förutsättningarna för denna näring. Något särskilt riksdagens uttalande med anledning av motion Jo54 synes inte nödvändigt.

Tävling med djur och förevisning av djur

Lagförslaget innehåller två paragrafer, 17 och 18 §§, som reglerar tävling med djur och förevisning av djur samt s.k. dopning av djur som tränas för eller deltar i tävling på tävlingsbana.

17 § innebär ett absolut förbud mot att utsätta djur för lidande i de sammanhang som anges i paragrafen. Med lidande avses liksom i 2 § såväl psykiskt som fysiskt lidande.

I specialmotiveringen (s. 61) anför jordbruksministern att cirkus är en mycket gammal kulturform som det är viktigt att bevara. Mot den bakgrunden anser han att det inte bör införas något förbud mot användning av elefanter och sjölejon som cirkusdjur. I stället bör förhållandena vid transporten och förvaringen förbättras.

Genom det anförda tillgodoses motion 1986/87:Jo501 (m) som förordar att elefanter bör få användas som cirkusdjur även i fortsättningen.

I 18 § förbjuds dopning och andra otillbörliga åtgärder som kan påverka prestationsförmågan eller temperamentet hos djur som tränas för eller deltar i tävling på tävlingsbana. Skälen härför har redovisats i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.2.5).

Svenska ridsportens centralförbund (SRC) har vid en uppvaktning inför utskottet anförte att den föreslagna bestämmelsen kan försvåra genomförandet av 1990 års rytta-VM i Stockholm. Sedan Sverige utsågs till värdland har förberedelser för denna, mycket omfattande, tävling pågått i några års tid.

Utskottet delar jordbruksministerns uppfattning att det i djurskyddslagen bör föras in en bestämmelse som skyddar djuren mot sådana otillbörliga åtgärder som kan betecknas som dopning. Av lagförslaget framgår att regeringen eller lantbruksstyrelsen får meddela närmare föreskrifter om vilka åtgärder som är otillåtna. Med den definition av begreppet dopning som görs i propositionen finns det anledning att antaga att de svenska bestämmelserna blir mera restriktiva än de internationella dopningsreglerna. Enligt vad utskottet erfarit finns det dock tecken som tyder på att de internationella reglerna successivt kommer att skärpas. Om lagförslaget försvårar genomförandet av större tävlingar med internationellt deltagande bör problemen kunna lösas genom en rimlig övergångstid inom ramen för de bemyndiganden som lagförslaget innefattar i fråga om övergångsbestämmelser. Något initiativ från riksdagen krävs ej i denna fråga.

I propositionen föreslås att lantbruksstyrelsen skall utöva den centrala tillsynen och miljö- och hälsoskyddsnämnden den lokala tillsynen om inte regeringen meddelar föreskrifter om undantag härifrån. Tillsynen skall i övrigt utövas av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Avgift skall kunna tas ut för tillsynen.

I motion Jo48 (s) yrkande 1 anföras att lantbruksstyrelsen bör ha tillgång till erforderlig sakkunskap och expertis i samband med att detaljföreskrifter rörande djurens vård och behandling utfärdas. Liknande synpunkter framförs i motion Jo53 (c), vari yrkas att representanter för institutionen för husdjurshygien i Skara ingår i lantbruksstyrelsens styrelse (yrkande 1).

Utskottet har i det föregående sagt sig utgå från att lantbruksstyrelsen i angivna sammanhang samarbetar med representanter för forskningen och berörda organisationer m.fl. Inom styrelsen finns en djurskyddsgrupp där bl.a. den etologiska forskningen är representerad. Motionerna avstyrks i den mån de inte tillgodoses med vad utskottet anför.

I motion Jo50 (c) understryks distriktsveterinärernas viktiga roll i tillsynsarbetet. Även utskottet anser det angeläget att man tillvaratar den kompetens och sakkunskap som distriktsveterinärerna representerar. Med hänsyn till vad som i propositionen anförts härom (bl.a. s. 24) utgår utskottet från att motionärernas synpunkter beaktas utan något särskilt uttalande härom från riksdagens sida.

I motion Jo873 (fp) yrkande 4 anföras att länsveterinären bör befrias från sina "dubbla lojaliteter" mot lantbruksnämnd och länsstyrelse och arbeta främst för konsumenternas bästa.

Utskottet har tidigare uttalat sig för en översyn av länsveterinärens ställning och arbetsuppgifter. Frågan har därefter utretts av livsmedelskontrollutredningen (SOU 1986:25 s. 123 f.) och bereds för närvarande i regeringskansliet. Motionsyrkandet avstyrks med hänvisning härtill.

Veterinärernas arbetsförhållanden tas upp i motion Jo530 (fp). Enligt motionen råder vissa missförhållanden i fråga om arbetstid, lönefrågor m.m. Detta kan också påverka rekryteringen på ett menligt sätt.

I en översynsrapport inom jordbruksdepartementet behandlas frågor rörande bl.a. distriktsveterinärernas löne- och anställningsförhållanden (Ds Jo 1987:4). Rapporten bereds för närvarande inom departementet, och utskottet utgår från att de i motionen angivna förhållandena kommer att beaktas i detta arbete. Någon särskild åtgärd med anledning av motionen påkallas inte.

Förbud att ha hand om djur och omhändertagande av djur m.m.

Bestämmelser om vissa tvångsåtgärder i djurhållningen m.m. har intagits i 29-35 §§ lagförslaget. 29 § motsvarar, med redaktionella jämkningar, 14 § 4 mom. andra stycket i 1944 års lag.

Liksom i 1944 års lag har befogenheten att besluta i förbudsfrågan förbehållits länsstyrelsen. Även i de fall då någon annan tillsynsmyndighet har meddelat det föreläggande som inte åtlöds ankommer det således på länsstyrelsen att pröva frågan om förbud att i fortsättningen handha djur.

Härigenom får man en enhetlig ordning för hanteringen av förbudsfrågorna oavsett hur tillsynsfrågan i övrigt är ordnad.

JoU 1987/88:22

När förbudsbestämmelsen infördes i djurskyddslagen underströks (se prop. 1968:170 s. 21) att förbud fick tillgripas endast i särskilt kvalificerade fall med hänsyn till de avsevärda ingrepp i den drabbades försörjningsmöjligheter som ett förbud kunde innebära och de verkningar i övrigt som detta kunde få för den enskilde. Detta bör gälla även i fortsättningen.

Paragrafen möjliggör att förbud meddelas utan att något föreläggande om rättelse först har meddelats. Det skall då vara fråga om allvarliga missförhållanden eller misshandel. Att ingripande då kan ske direkt är betingat av djurskyddsskäl. Djurens lidande bör inte onödigtvis förlängas om det inte finns några utsikter att få till stånd förbättring genom mindre ingripande åtgärder.

Enligt ordalydelsen i 1944 års lag skulle ett missförhållande föreligga för att ett förbud att handha djur skulle kunna utfärdas. Vid fall där ett missförhållande förelagat, men inte längre var för handen uppkom med den lydelsen i flera fall tveksamhet om ett förbud att handha djur kunde utfärdas. Enligt propositionen är det väsentligt att eventuella oklarheter i det avseendet undanröjs. Lagtexten har därför omarbetats så att det klart framgår att förbud mot att handha djur kan utfärdas även med anledning av missförhållanden som inte längre föreligger vid den tidpunkt då länsstyrelsen skall fatta beslut.

Samtidigt med att beslut om förbud meddelas bör också beslut kunna meddelas om att omhänderta de djur som omfattas av vanvården. Bestämmelser härom finns i 31 och 32 §§.

I motion Jo42 (fp) yrkande 13 föreslås att 29 § utformas så att det blir möjligt att besluta om förbud att inneha en viss djurart utöver ett bestämt antal. För att förhindra försäljning av djur till en bulvan (skenöverlåtelse) bör också av lagtexten framgå att den nye ägaren skall godkännas av länsstyrelsen. I fråga om åtgärder för att förhindra skenöverlåtelse framförs liknande synpunkter i motion Jo52 (m) yrkande 6.

I enlighet med vad som anförs i motion Jo 42 anser utskottet att det kan uppstå situationer där det är motiverat att utforma ett förbud enligt 29 § så att ett visst högsta antal djur specificeras. I samband med t.ex. åtgärder rörande större djurbesättningar kan det finnas skäl att tillåta en viss djurhållning för husbehov. I förarbetena till paragrafen i dess nuvarande lydelse anges emellertid att ett beslut kan ges sådan innebörd att det utgör hinder endast mot att hålla djur utöver ett visst angivet antal (prop. 1968:170 s. 22). Detta bör gälla även vid tillämpningen av den nu föreslagna bestämmelsen. Motion Jo42 yrkande 13 påkallar således ingen åtgärd i denna del.

Vad beträffar frågan om åtgärder för att förhindra skenöverlåtelse m.m. får utskottet hänvisa till uttalandena härom på s. 79 i propositionen. Där anförs att det inte är tillräckligt att överlåta djuren till någon annan om inte djuren också avlägsnas så att den faktiska kontakten med dem upphör. För att någon skall anses ha gjort sig av med ett djur måste krävas att han inte längre har djuret i sin omedelbara närhet, t.ex. i sin bostad eller på en fastighet som han äger och brukar. Dessa uttalanden bör enligt utskottets

mening till stor del kunna motverka problemen med s.k. skenöverlåtelse. Ett formellt krav på godkännande av en ny ägare i enlighet med motionerna kräver ytterligare överväganden rörande bl.a. de civilrättsliga verkningarna av en överlåtelse som ej godkänns i efterhand. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo42 yrkande 13 i återstående del och motion Jo52 yrkande 6.

Bestämmelserna om omhändertagande av djur innebär bl.a. att länsstyrelsen får förordna att ett djur som utsätts för onödigt lidande skall omhändertas om inte rättelse sker efter tillsägelse av tillsynsmyndigheten. Detsamma gäller om vissa förelägganden och förbud inte följs. Djuret skall omhändertas genom polisens försorg. I ett beslut om omhändertagande skall det anges hur man skall förfara med djuret.

I vissa fall får länsstyrelsen, en tillsynsmyndighet eller polismyndigheten förordna att ett djur omedelbart skall omhändertas.

I propositionen redovisas bl.a. vissa överväganden om problemen med större djurbesättningar (s. 47).

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i denna del och avstyrker därmed förslaget i motion 1986/87:Jo510 (s) att skyldigheten att omhänderta djur överförs på annan myndighet än polismyndigheten. Som i propositionen anförts är polismyndigheten bäst skickad att genomföra den omedelbara verkställigheten. Vissa funktioner i övrigt som nu åvilar polismyndigheten föreslås dock i propositionen överförda på annan myndighet, vilket är ägnat att i viss mån tillgodose motionen i övrigt. Utskottet avstyrker således motion Jo510.

Användning av djur för vetenskapliga ändamål

Regeringens förslag innebär sammanfattningsvis att nuvarande ordning för tillståndsprövning och etisk prövning av användning av djur för vetenskapliga ändamål i huvudsak bibehålls oförändrad. Den etiska prövningen utsträcks dock till att omfatta alla djurförsök och inte bara mera ingripande sådana. Prövningen får även i fortsättningen en rådgivande karaktär. Vid inrättningar där försöksdjur används skall det finnas en föreståndare för verksamheten.

Krav införs på att de som arbetar med djurförsök skall ha den utbildning som behövs. Vidare skall föreskrifter kunna meddelas om skyldighet för den som använder försöksdjur att lämna uppgifter om användningen. Skälen för dessa förslag redovisas på s. 33–41 i propositionen.

När det gäller organisationen av den etiska prövningen av djurförsök innebär propositionen att centrala försöksdjursnämnden förstärks och omorganiseras samt övertar vissa uppgifter som tidigare åvilat lantbruksstyrelsen.

Lekmannarepresentationen i de djurförsöksetiska nämnderna förstärks (prop. s. 79–82).

Utskottet koncentrerar sin behandling i det följande främst till sådana frågor rörande försöksdjursanvändningen som uppmärksammats i hithörande motioner.

Kommittémotionen Jo42 (fp) innehåller ett yrkande om komplettering av 19 § så att det av lagtexten framgår att paragrafen omfattar såväl psykiskt som fysiskt lidande. Då det av motiveringen klart framgår att begreppet lidande avser både fysiskt och psykiskt lidande (se prop. s. 63) avstyrker utskottet motionen i denna del (yrkande 10).

Yrkande 11 i samma motion går ut på att riksdagen bör förbjuda LD50-metoden. Liknande yrkanden framställs i motionerna Jo50 (c) yrkande 10, Jo52 (m) yrkande 8, Jo535 (c) yrkande 1 och 1986/87:Jo507 (fp) yrkande 3.

Som framgår av propositionen har den s.k. *LD50-metoden* behandlats i riksdagen hösten 1986. För läkemedel, bekämpningsmedel och vissa andra ämnen med hög toxicitet finns i Sverige liksom i många andra länder föreskrifter med krav på att toxiciteten testas innan ämnena tillåts komma ut på marknaden. Alltjämt används i Sverige liksom utomlands LD50-metoden i detta syfte. Testet som vanligen utförs på råttor innebär att man tar reda på vid vilken dos 50 % av försöksdjuren dör. Metoden, som är enkel men som kräver ett stort antal djur, har ifrågasatts från vetenskaplig synpunkt. Som utskottet konstaterade i sitt betänkande (JoU 1986/87:11) går utvecklingen mot en allt mindre användning av LD50-metoden. Uppfattningen att metoden bör begränsas har vunnit allmän anslutning även internationellt. Riksdagens beslut (rskr. 110) med anledning av utskottets betänkande innebar att frågan om ett förbud mot metodens användning i Sverige borde övervägas i samband med arbetet med djurförsöksfrågorna inom regeringskansliet.

Frågan om möjligheterna att införa ett sådant förbud och eventuella konsekvenser härav har dock enligt jordbruksministern inte närmare belysts av djurförsöksutredningen. Det har därför inte varit möjligt att nu ta ställning till frågan om ett förbud. Regeringen har i stället givit centrala försöksdjursnämnden i uppdrag att utreda frågan.

Utskottet anser det angeläget att det fortsatta arbetet i denna fråga inriktas mot en avveckling av LD50-metoden i Sverige. Utskottet är däremot inte berett att nu föreslå någon tidsgräns för införande av ett eventuellt förbud mot denna metod. Inom ramen för den utredning som anges i propositionen bör närmare belysas vilka fullvärdiga alternativ som kan finnas och vilka förutsättningar i övrigt som bör föreligga för en avveckling av LD50-metoden. Bedömningarna angående tidsperspektivet måste bl.a. göras mot bakgrund av de överväganden som nyss beskrivits. Sverige bör dessutom i internationella fora arbeta för att denna testmetod avskaffas. Vad utskottet anför med anledning av motionerna Jo42 yrkande 11, Jo50 yrkande 10, Jo52 yrkande 8, Jo535 yrkande 1 och 1986/87:Jo507 yrkande 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motionerna 1986:Jo517 (m) yrkande 2 och 1986/87:Jo535 (c) yrkande 5 yrkas förbud mot försöksmetoder som innebär svårt lidande för försöksdjuren. Utskottets bedömning ovan rörande LD50-metoden ligger delvis i linje med motionärernas synpunkter. Givetvis finns det även andra metoder än denna som kan innebära ett större mått av lidande för djuren. Enligt Sveriges

åtaganden inom ramen för Europarådskonventionen rörande användning av försöksdjur (se propositionen s. 40) skall sådana försök särskilt anmälas och motiveras hos ansvarig myndighet. Utskottet utgår från att den etiska prövningen utformas i enlighet härmed och att detta bl.a. innebär en restriktiv prövning av särskilt smärtsamma försök. Något särskilt uttalande i övrigt påkallas ej från riksdagens sida i anslutning till motionerna 1986/87:Jo517 och 1986/87:Jo535 i nu berörda delar.

Frågan om *alternativa metoder till djurförsök* tas upp i ett flertal motioner. Enligt motion Jo53 (c) yrkande 4 och 1986/87:Jo535 (c) yrkande 4 bör djurförsök förbjudas när alternativa metoder finns tillgängliga. Yrkanden i övrigt om utveckling och stimulans av alternativa metoder m.m. framförs i motion Jo531 (s) och i följande motioner från riksmötet 1986/87:Jo507 (fp) yrkande 4, Jo513 (s), Jo517 (m) yrkande 1, Jo522 (m), Jo529 (c) yrkande 3, Jo535 (c) yrkande 3 och Jo536 (fp).

Några av dessa motioner knyter frågan om alternativa metoder till yrkanden om en vetenskaplig utvärdering av djurförsökens relevans.

Utskottet vill i anslutning till det sist sagda understryka att problemställningarna kring djurförsökens relevans för humanbiologiska förhållanden givetvis är välkända för forskningen. Någon särskild utredning eller utvärdering av dessa grundläggande förhållanden är knappast motiverad.

Det faktum att forskningsresultaten inte är direkt överförbara på människan leder inte utan vidare till slutsatsen att djurförsöken är onödiga eller ger missvisande resultat. Viktig information erhålls i djurförsöken om bl.a. centrala biologiska verknings- och funktionsprinciper hos levande varelser. Denna information är väsentlig i t.ex. den kritiska fasen av toxicitetstester rörande läkemedel m.m., i utvecklingen av nya operationsmetoder och över huvud taget i sökandet efter nya kunskaper inom den biomedicinska forskningen. Emellertid delar utskottet motionärernas synpunkter så till vida att det är angeläget att alternativa och kompletterande metoder utvecklas och kommer till användning när sådana metoder kan ge likvärdiga kunskaper. Det bör därvid framhållas att sökandet efter alternativa metoder bör omfatta metoder som dels är baserade på icke-djurförsök, dels går ut på att minska försöksdjursanvändningen genom bl.a. förfinad teknik och förhöjning av djurens egenskaper i olika avseenden.

Jordbruksministern har i detta sammanhang anfört att djurförsök inte bör få förekomma om likvärdig kunskap kan vinnas genom alternativa metoder (propositionen s. 35). Sådana metoder finns delvis idag, och enligt propositionen kan en snabb utveckling av nya metoder förväntas. Liksom jordbruksministern utgår utskottet från att de myndigheter som föreskriver djurförsök följer denna utveckling och fortlöpande ser över sina krav. Den centrala försöksdjursnämnden (CFN) skall verka för att användningen av försöksdjur begränsas genom att främja utvecklingen av alternativa metoder.

Det bör också ankomma på de djurförsöksetiska nämnderna att i sin prövningsverksamhet verka i samma riktning. Enligt utskottets mening får ingen möda lämnas osparad när det gäller utnyttjandet av alternativa och kompletterande metoder.

Det bör tilläggas att propositionen också innehåller förslag om fortsatta

resurser till CFN för att främja utvecklingen av alternativa och kompletterande metoder till djurförsök.

JoU 1987/88:22

Med det anförda föreslår utskottet att hithörande motioner lämnas utan vidare åtgärd på den grunden att de i huvudsak tillgodoses genom utskottets uttalanden och regeringens överväganden i motsvarande delar.

Vad utskottet anför ovan om djurförsökens vetenskapliga relevans innebär dock att utskottet avstyrker motionsyrkandena om en särskild utredning eller utvärdering i denna fråga (Jo531, 1986/87:Jo 517 yrkande 1 och 1986/87:Jo535 yrkande 1). Utskottet utgår från att forskningen och gjorda erfarenheter successivt leder till ökade kunskaper i de avseenden motionärerna anger. Utskottet ställer sig emellertid tvivlande till möjligheten att genomföra en sammanhållen och någorlunda fullständig utredning på detta synnerligen omfattande område av utpräglad grundforskningskaraktär.

Djurförsök vid tillverkning av kosmetiska produkter m.m.

I propositionen tas i ett sammanhang (s. 35–38) upp dels frågan om förbud för djurförsök som avser kosmetiska och vissa andra produkter, dels frågan om skyldighet att på sådana produkter ange om produkterna har testats på djur.

Jordbruksministern uttalar för sin del att det av lagutskottet (LU 1984/85:39) år 1985 anförda motivet för en märkningsskyldighet, nämligen att den verksamt skulle kunna bidra till en övergång till andra testmetoder, har bärkraft endast under förutsättning att andra testmetoder finns tillgängliga, en förutsättning som dock i allmänhet inte är för handen. I avsaknad av alternativa testmetoder finns det i stället anledning att befara att märkningskyldigheten skulle få negativa effekter. Sålunda skulle enligt jordbruksministern ett genomförande av en begränsad märkningsskyldighet på grundval av socialstyrelsens förslag kunna leda till att konsumenterna missleddes, detta särskilt med hänsyn till att sannolikt samtliga de ämnen som ingår i kosmetiska produkter har djurtestats i något sammanhang. Vidare skulle uppkomma risk för marknadsföring av produkter som var otillräckligt undersökta av tillverkarna och därför skadliga för konsumenterna. Jordbruksministern förklarar sig helt dela uppfattningen att skälen mot djurförsök är särskilt starka när det är fråga om att undersöka andra produkter än sådana som har medicinsk betydelse eller på annan grund kan sägas vara livsnödvändiga. Samtidigt är det enligt hans mening inte försvarbart att undanta kosmetika från de undersökningskrav som gäller i fråga om kemiska produkter i övrigt. I det sammanhanget erinras om att tillverkare och importörer enligt lagen om kemiska produkter är skyldiga att utreda i vad mån deras produkter kan vara skadliga för människor och miljö.

Sammanfattningsvis anser jordbruksministern att bristen på alternativa testmetoder gör att det inte nu går att införa ett förbud mot djurförsök på ifrågavarande område och att han inte heller kan förorda att det införs en skyldighet att genom en särskild märkning ange om kosmetiska produkter har djurtestats. Samtidigt understryks dock det angelägna i att alternativa testmetoder snarast utvecklas. Om sådana inte utvecklas inom rimlig tid – eller befintliga metoder av detta slag inte används – bör enligt jordbruksministern ett totalförbud mot djurtest övervägas.

Jordbruksutskottet behandlar i detta sammanhang motioner om dels förbud mot kosmetikatester m.m. på djur, dels åtgärder för att genomföra riksdagens tidigare fattade beslut om innehållsmärkning av kosmetika.

Krav på förbud mot kosmetikatester på djur framförs i motionerna Jo43 (vpk), Jo52 (m) yrkande 7 och 1986/87:Jo507 (fp) yrkande 2.

Yrkanden om fullföljande av riksdagens beslut rörande märkning av kosmetiska produkter framförs i motionerna Jo44 (c), Jo45 (c) yrkande 2, Jo47 (s), Jo53 (c) yrkande 5 och L723 (c).

Lagutskottet har på jordbruksutskottets begäran avgett yttrande över propositionen såvitt avser frågan om märkning av kosmetiska produkter jämte de i föregående stycke angivna motionerna. Yttrandet bifogas till detta betänkande.

I yttrandet anför lagutskottet bl.a. följande.

Om avsaknaden av alternativa testmetoder medför att djurförsök tills vidare inte kan undvaras av produktsäkerhetsskäl har onekligen det av lagutskottet tidigare åberopade skälet för märkningsskyldighet förlorat något i bärkraft. Kvar står emellertid att införandet av en sådan skyldighet kan öka tillverkarnas och importörernas intresse av att alternativa testmetoder tas fram, något som kan leda till ökade satsningar på forsknings- och utvecklingsarbete inom området. Vad som särskilt talar för märkningsskyldigheten är den allmänna opinionen mot plågsamma djurförsök, en opinion som – att döma av antalet motioner som väckts i ämnet – vuxit sedan riksdagen senast prövade frågan. Att många människor upplever djurförsöken som oetiska medför att det finns ett starkt konsumentintresse av att produkterna i fråga märks med uppgift huruvida djurtest förekommit.

Enligt utskottets mening finns det således fortfarande starka skäl för införandet av en märkningsskyldighet. Som utskottet framhöll år 1985 är det emellertid förenat med vissa svårigheter att utforma regler om innehållsdeklaration av kosmetika. En del av dessa svårigheter torde bortfalla om märkningskravet i enlighet med socialstyrelsens förslag begränsas till försök som utförs av tillverkaren av den slutliga produkten eller av en råvaruleverantör. Även en så begränsad märkningsskyldighet är dock inte invändningsfri. Som påpekas i propositionen finns det risk för att konsumenterna vilseleds och för att otillräckligt undersökta produkter kommer att marknadsföras. I sistnämnda hänseende vill utskottet understryka att införandet av ett märkningsobligatorium självfallet inte får leda till att skadliga produkter förs ut på marknaden. I den mån en tillverkare eller importör bedömer att hans produkt inte kan bli tillförlitligt testad på annat sätt än genom djurförsök har han alltså att välja mellan att förse varan med uppgift om att djurtest förekommit och att helt avstå från marknadsföring av varan. Av betydelse när det gäller att bedöma riskerna för undermåliga produkter är inte bara den undersökningsplikt som enligt redan gällande bestämmelser åvilar tillverkare och importörer av kemiska produkter utan också – kanske i särskilt hög grad – det skadeståndsansvar som kan inträda vid produktskador. Frågan om en lagstiftning rörande produktansvar bereds för närvarande inom justitiedepartementet med sikte på att en proposition i ämnet skall föreläggas riksdagen våren 1989. Genomförs en sådan lagstiftning torde den kunna utgöra ett verksamt medel mot att skadliga produkter marknadsförs. När det härfter gäller risken för att konsumenterna vilseleds vill utskottet hänvisa till att denna risk beaktades av riksdagen år 1985 men då inte ansågs böra medföra att man avstod från att försöka få till stånd en information på kosmetikaförpackningar. Någon anledning att nu ändra ståndpunkt kan

utskottet inte finna, särskilt som risken i stor utsträckning torde kunna elimineras genom att konsumenterna får information om att avsaknaden av uppgift om djurtest inte innebär att någon beståndsdel i preparatet inte prövats vid djurförsök.

Av anförda skäl vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning att det är angeläget att en varudeklaration på kosmetiska förpackningar om utförda djurtest kommer till stånd. Regeringen bör därför till förnyat övervägande ta upp spörsmålet om hur regler om sådan produktinformation skall utformas. Det av socialstyrelsen framlagda förslaget om en begränsad märkningsskyldighet bör kunna läggas till grund för övervägandena. Utskottet vill betona att införandet av en varudeklaration om djurtester som sluttillverkare och råvaruleverantörer utfört får ses som ett första steg i avvaktan på att efter hand som alternativa testmetoder framkommer, en mer vidsträckt informationsplikt kan genomföras.

Vad utskottet sålunda anför med anledning av motionerna L723, Jo44, Jo45, Jo47 och Jo53 yrkande 5 bör ges regeringen till känna.

Jordbruksutskottet får för sin del anför följande.

Det etiska dilemma som inställer sig i samband med djurförsök framträder med särskild styrka när syftet med försöket är att utveckla eller undersöka produkter som objektivt sett kan betecknas som överflödiga eller lyxbetonade. Utskottet inser givetvis att det är vanskligt att närmare definiera vilka produkter som kan hänföras till denna kategori. Beträffande vissa produkter med "perifert användningsområde" har utskottet tidigare anförts att det är klart stötande från etisk synpunkt om djurförsök skall behöva förekomma i tillverkningsprocessen (JoU 1981/82:3). Som exempel anfördes i detta sammanhang ett preparat som användes för att påverka växtsättet hos vissa krukväxter. Enligt utskottets mening måste även kosmetika hänföras till den varukategori beträffande vilken det av etiska skäl inte bör accepteras att djurförsök kommer till användning. Även lagutskottet har ansett att det vore önskvärt om djurtestningen av kosmetiska och hygieniska preparat kunde förbjudas men har samtidigt anförts att produkter som saluförs till allmänheten bör ha genomgått erforderliga undersökningar i syfte att förhindra skadliga verkningar hos konsumenterna.

Jordbruksministern anför i detta sammanhang att det kan bli aktuellt att införa ett totalförbud mot djurtester i angivet syfte om alternativa testmetoder inte utvecklas inom rimlig tid.

I enlighet med vad utskottet ovan anförts är utskottet för sin del berett att nu gå ett steg längre än regeringen i detta hänseende. Utskottet anser därför att riksdagen redan nu som sin principiella uppfattning bör uttala att djurförsök inte får förekomma vid framställning och testning av kosmetika. Med kosmetika avser utskottet, delvis i överensstämmelse med motion Jo52, skönhetsmedel och liknande produkter av – objektivt sett – lägre nyttighetsgrad. Hygienprodukter av typ tandkräm samt tvål och andra rengöringsmedel bör dock av flera skäl inte hänföras till den varugrupp som utskottet nyss angett.

Det anförda bör inte innebära att kosmetika undantas från de produktsäkerhetskrav som i konsumenternas intresse gäller för kemiska produkter i allmänhet. Härigenom får tillverkare och importörer ett ökat intresse av att

alternativa testmetoder tas fram. Finns sådana metoder inte omedelbart tillgängliga får tillverkaren eller importören tills vidare avstå från att marknadsföra produkten eller tillse att produkten innehåller endast sådana ingredienser som redan tidigare testats med tillfredsställande resultat.

Det bör vidare framhållas att den djurförsöksetiska prövningen inte har rättsligt bindande verkan och att därför ytterligare överväganden behövs om vilken form ett förbud mot kosmetikatester av angivet slag bör erhålla för att kunna genomföras effektivt.

Det bör närmast ankomma på regeringen att ytterligare undersöka de praktiska och principiella förutsättningarna för ett förbud i enlighet med utskottets överväganden. De ytterligare preciseringar av kosmetikabegreppet som kan bli nödvändiga bör också ankomma på regeringen.

Vad utskottet anfört om förbud mot kosmetikatester på djur bör riksdagen med anledning av motionerna Jo43, Jo52 yrkande 7 och 1986/87:Jo507 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

Frågan om innehållsmärkning av kosmetika kan i viss utsträckning bli inaktuell sedan det av utskottet ovan förordade förbudet genomförts, i valt fall när det gäller svensktillverkade produkter. I avbidan på en sådan prövning ansluter sig jordbruksutskottet till lagutskottets synpunkter, som i huvudsak återgivits ovan. Jordbruksutskottet föreslår således att riksdagen med anledning av motionerna Jo44, Jo45 yrkande 2, Jo47, Jo53 yrkande 5 och L723 gör ett tillkännagivande med den innebörd som anges i lagutskottets yttrande.

Försöksdjurens vård och förvaring m.m.

Flera motioner tar särskilt upp frågan om djurmiljö m.m. för försöksdjur och föreslår åtgärder för att förbättra djurens hälsa och förhållanden i övrigt. Även importen av försöksdjur berörs. Dessa är Jo520 (c), Jo524 (vpk) samt från riksmötet 1986/87 motionerna Jo518 (m), Jo519 (fp), Jo529 (c) yrkandena 4 och 5 och Jo535 (c) yrkande 2.

Utskottet har i det föregående behandlat två motioner med förslag om att 4 § lagförslaget skall omfatta även försöksdjuren. Vad utskottet anfört i detta sammanhang kan i viss mån tillgodosä kraven på en bättre miljö för försöksdjuren (s. 25). I övrigt bör framhållas att de grundläggande reglerna i lagen om hur djur i allmänhet skall hållas och skötas gäller samtliga djur och således även försöksdjuren. Den etiska prövningen föreslås vidare omfatta även frågor om försöksdjurens vård och förvaring under försöket samt omedelbart före och efter försöket (prop. s. 40). Sveriges åtaganden enligt Europarådskonventionen om försöksdjursanvändning (se prop. s. 40) är också av betydelse i sammanhanget. Konventionen innehåller tämligen utförliga och detaljerade anvisningar rörande vård och förvaring m.m. av försöksdjuren. Givetvis får det förutsättas att befintliga regler om utrymmeskrav m.m. för försöksdjuren också efterföljs. Utskottet vill i sammanhanget också hänvisa till följande uttalanden av jordbruksministern (prop. s. 81).

Ett gott hälsotillstånd hos försöksdjuren leder till en minskad förbrukning av sådana djur. De hälsoinventeringar i försöksdjursbesättningar som påbörjats i landet är värdefulla. Jag anser att friska försöksdjur är ett från djurskydds-

synpunkt självklart etiskt krav. Att djuren är friska främjar också forskningens intressen. Enligt vad jag erfarit pågår både hos berörda statliga organ och inom läkemedelsindustrin arbete med att utöka och bredda hälsoinventeringsprogrammen. Det är angeläget att centrala försöksdjursnämnden nog följer utvecklingen och i samråd med andra myndigheter och andra berörda intressenter verkar för att hälsoförhållandena för försöksdjuren får en från djurskyddssynpunkt tillfredsställande lösning.

Utskottet vill vidare erinra om att importen av försöksdjur är förhållandevis begränsad. Den övervägande delen härrör från den inhemska destinationsuppfödningen. Utskottet utgår från att de myndigheter och institutioner som importerar försöksdjur noga bevakar djurskyddsaspekterna. Gällande regler om import av försöksdjur innebär bl.a. att införseltillstånd får sökas hos lantbruksstyrelsen. Som förutsättning för sådant tillstånd gäller att uppfödaren godkänts av styrelsen.

Frågan om hinder mot export av icke destinationsuppfödda djur för försöksändamål har tidigare behandlats av utskottet och föranlett ett uttalande från riksdagens sida (JoU 1986/87:11, rskr. 110). Jordbruksministern anför (s. 41) att han delar den uppfattning som kommit till uttryck i nämnda betänkande, nämligen att det inte kan anses lämpligt att djur som inte har fötts upp som försöksdjur exporteras till andra länder för försöksändamål. Regeringen kommer att föreslå ta initiativ till överläggningar med regeringarna i de övriga nordiska länderna för att förhindra sådan export.

Utskottet föreslår med hänvisning till det anförda att de nu aktuella motionerna lämnas utan vidare åtgärd.

Organisation av den etiska prövningen av djurförsök

Som utskottet tidigare redovisat innebär regeringens förslag att centrala försöksdjursnämnden (CFN) förstärks och omorganiseras.

Genom att CFN erhåller ett samlat ansvar för de frågor som direkt hör samman med de etiska nämndernas verksamhet skapas förutsättningar för en diskussion som kan koncentreras till problemen kring den etiska prövningens inriktning och organisation.

Det utvidgade ansvarsområdet för centrala försöksdjursnämnden bör omfatta den normgivning som behövs för de etiska nämndernas verksamhet. Den centrala försöksdjursnämnden bör dessutom i samarbete med lantbruksstyrelsen sammanställa statistik rörande försöksdjursförbrukningen. Lantbruksstyrelsen bör även i fortsättningen handlägga frågor om tillstånd till djurförsök, om godkännande av lokaler för försöksdjur och om tillstånd till uppfödning av försöksdjur. Ledamöterna liksom ordföranden och vice ordföranden i de etiska nämnderna bör utses av den centrala försöksdjursnämnden efter förslag av berörda organ. Centrala försöksdjursnämnden bör även verka för en enhetlig behandling av de ärenden som prövas av de etiska nämnderna. Den centrala nämnden bör också ha ansvaret för att ledamöterna i de djurförsöksetiska nämnderna får erforderlig utbildning och information.

Det bör ankomma på nämnden själv att inom ramen för de medel som anvisas på lämpligt sätt genomföra de organisatoriska förändringar som behövs.

Utskottet ansluter sig till dessa överväganden.

De djurförsöksetiska nämnderna kommer i fortsättningen att pröva i huvudsak alla ansökningar om djurförsök. Arbetsbelastningen för de enskilda nämnderna kommer därför att öka. För att inte arbetsbördan skall bli för tung på en enskild nämnd bör det i vissa högskoleregioner kunna inrättas flera nämnder. Det bör ankomma på den centrala försöksdjursnämnden att se till att antalet etiska nämnder blir tillräckligt så att det finns kapacitet för prövningen i de olika regionerna. Det är också angeläget att arbetet organiseras så att handläggningen av ärendena kan ske snabbt. Nämnderna bör också enligt jordbruksministern sammanträda oftare än tidigare för att förkorta handläggningstiden. Nämnderna bör sammanträda minst en gång i kvartalet för att kunna utföra en snabb handläggning av ärendena. Det bör ankomma på ordföranden i nämnden att vid behov hålla extra sammanträden.

För egen del anser jordbruksministern vidare att lekmannainflytandet i nämnderna bör förstärkas. Därigenom kan man få en mera allsidig belysning av nödvändigheten av och den etiska problematiken kring ett djurförsök. I varje nämnd bör liksom tidigare ingå representanter för lekmän, forskare och försöksdjurspersonal. Proportionerna mellan de representerade kategorierna bör vara sådana att av nämndens ledamöter är hälften lekmän. Med lekmän avses såväl representanter för djurskyddsorganisationer som för allmänintresset. Majoriteten av lekmännen bör utgöras av representanter för allmänintresset. Den andra hälften bör vara forskare och representanter för personal som handhar försöksdjur. Bland forskarrepresentanterna bör om möjligt ingå forskare med kunskap om alternativa metoder. Ordföranden och vice ordföranden bör vara opartiska och företrädesvis ha erfarenhet av dömande verksamhet.

Antalet ledamöter i en nämnd bedöms, om nämnden skall fungera tillfredsställande, inte böra överstiga fjorton personer med ordföranden inräknad. När nämnden fattar beslut bör den bestå av en ordförande och ett lika stort antal representanter för forskare och försöksdjurspersonal som antalet lekmän. Det bör ankomma på centrala försöksdjursnämnden att närmare utforma reglerna för nämndernas sammansättning.

De motioner som väckts rörande den etiska prövningens organisation gäller i huvudsak de etiska nämndernas sammansättning.

I motion Jo42 (fp) yrkande 12 anförs att de lekmän som skall företräda allmänintresset bör vara fristående i förhållande till sådan verksamhet som är beroende av försöksdjursanvändning. Utskottet utgår från att regeringens förslag syftar till en sammansättning av nämnderna som ligger i linje med motionärernas önskemål och föreslår att motionen i denna del lämnas utan vidare åtgärd.

I motion Jo50 (c) yrkande 9 föreslås att de s.k. tremannagrupperna avskaffas och att nämnderna sammanträder minst 10 gånger om året.

Utskottet anser inte att riksdagen har anledning att detaljreglera de etiska nämndernas funktion och arbetsformer. Av propositionen framgår att tremannagrupperna avses bli ersatta med en särskild beredningsgrupp om nämnden anser det påkallat. Vidare anförs att nämnderna bör sammanträda

oftare än nu för att förkorta handläggningstiden. Vid behov kan extra sammanträde hållas.

JoU 1987/88:22

Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo50 yrkande 9.

Övriga motioner om den etiska prövningens organisation går i huvudsak ut på att de etiska nämnderna bör få en ändrad sammansättning. Motionerna är helt eller delvis tillgodosedda genom propositionens överväganden. Utskottet föreslår med hänvisning härtill att riksdagen lämnar utan vidare åtgärd motion Jo529 samt följande under riksmötet 1986/87 väckta motioner: Jo507 yrkande 1, Jo512, Jo526, Jo529 yrkande 1 och Jo537.

Användning av köttmjöl i foder

I propositionen föreslås en ändring i lagen (1985:295) om foder som innebär att foder till andra djur än pälsdjur inte får innehålla köttmjöl från självdöda djur eller från sjukligt förändrade delar från slaktade djur.

Skälen redovisas på s. 83–86 i propositionen. Bl.a. anføres att förbudet kommer att gälla också importerat foder. Det bör enligt propositionen ankomma på lantbruksstyrelsen att bestämma hur importkontrollen går till.

I motion Jo51 (c) yrkande 4 yrkas att ett generellt importförbud för foder av angivet slag införs. Förslaget motiveras med att det finns anledning att hysa tvivel beträffande kontrollmöjligheterna och statliga organs "bristande resurser, aktivitet och förmåga" i detta hänseende.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i denna del. När det gäller foderimporten synes motionen i huvudsak tillgodosedd genom konstaterandet att förbudet kommer att gälla också importerat foder. Som motionärerna anført kan dock praktiska svårigheter uppstå när det gäller importkontrollen. Enligt uppgift finns det inga analysmetoder varigenom man kan påvisa förekomsten av köttmjöl från självdöda djur m.m. i fodret. Utskottet är dock inte berett att gå närmare in på kontrollfrågan eller att föreslå ytterligare åtgärder beträffande importen utöver dem som propositionen innefattar. Som framgår av jordbruksministerns anförande krävs eventuellt en särskild procedur för notifiering enligt överenskommelsen om tekniska handelshinder m.m. med GATT och EFTA. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo51 yrkande 4.

Prisavdrag för anmärkningar vid veterinärbesiktning i samband med slakt m.m.

Propositionen innehåller i denna del förslag till ändring i lagen (1985:342) om kontroll av husdjur m.m. som gör det möjligt att – på samma sätt som i fråga om slaktsvin – kombinera en kommande hälsokontroll av nötkreatur med en särskild avgift vid slakt av djur som inte omfattas av kontrollen.

I övrigt innebär propositionen att prisavdrag för anmärkningar vid veterinärbesiktning vid slakt kommer att ske i enlighet med en överenskommelse som jordbruksnämnden har träffat med branschorganisationerna Sveriges slakteriförbund och Köttbranschens riksförbund. I första hand bör erfarenheterna av detta frivilliga avdragssystem avvaktas innan ställning tas till om ett lagreglerat avdrags- eller avgiftssystem bör införas.

I centerns kommittémotion Jo50 föreslås tillkännagivanden av viss innebörd om djurhälsa och djurhållning, matkvalitet och betalning av produkter efter kvalitet samt om livsmedelsimporten (yrkandena 3, 4 och 8). Synpunkterna i motionen är i dessa delar tämligen allmänt formulerade och står knappast i motsättning till regeringens överväganden. Beträffande djurhållningen anføres att djuren måste födas upp i en god miljö och att man ser till djurhälsan. Utskottet kan tämligen reservationslöst instämma i dessa synpunkter som i hög grad överensstämmer med propositionens huvudsakliga syfte i fråga om förbättrade förhållanden för djur i animalieproduktionen. Vidare anføres i motionen att sjukliga förändringar på djurkroppar som upptäcks vid slakt bör leda till prisavdrag. Pristillägg bör utgå till besättning som levererar friska djur. I övrigt anføres beträffande livsmedelsimporten bl.a. att centerpartiet tidigare ställt vissa krav på livsmedelsimporten och livsmedlens kvalitet.

Utöver vad utskottet nyss anfört vill utskottet i anslutning till motionen understryka värdet av ett system som i grunden är inriktat på en god djurmiljö med friskare djur och därmed en högre köttkvalitet. De styrinstrument som finns och kommer att finnas tillgängliga bör utformas med utgångspunkt häri. Vad särskilt beträffar möjligheterna till kvalitetsbetalning för jordbruksprodukter instämmer utskottet i jordbruksministerns yttrande (prop. s. 19) att en kvalitetsbetalning bör genomföras för att påskynda ansträngningarna att åstadkomma en bra djurmiljö. Till frågan om import av livsmedel återkommer utskottet i annat sammanhang.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo50 yrkandena 3, 4 och 8 i den mån motionen inte tillgodosetts genom propositionen och utskottets uttalanden ovan.

I motion Jo53 yrkande 2 anføres att jordbruksnämndens förslag om sanktionsavgift för sjuka djur genomförs.

Utskottet ansluter sig till regeringens överväganden i denna del och avstyrker yrkande 2 i motion Jo53.

Anslagsfrågor

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i fråga om anslaget F15 Bidrag till djurskyddsfrämjande åtgärder. Medelsanvisningen innefattar bl.a. en förstärkning av centrala försöksdjursnämndens kansli och resurser för utbildning och kursverksamhet för ledamöterna i de djurförsöksetiska nämnderna. Vidare föreslås en förlängning av avtalet mellan staten och läkemedelsindustriföreningen om stöd till forskning rörande alternativa metoder. För tiden fram till den 30 juni 1990 ämnar avtalsparterna tillskjuta vardera 600 000 kr. årligen för detta ändamål.

Övriga frågor

Några fristående motioner behandlar vissa djurskyddsfrågor och veterinära kontrollfrågor m.m.

I motion Jo534 (fp) föreslås åtgärder för inrättande av en djurkarantän på Skånes västkust sedan karantänen i Helsingborg lagts ned.

Utskottet har av lantbruksstyrelsen – som är huvudmyndighet för karantänsverksamheten – erfarit att det inte finns någon brist på kapacitet i fråga om karantänsplatser. Motionen avstyrks med hänvisning härtill.

I motion Jo533 (fp) yrkas förbud mot import av elefantprodukter, inklusive – men ej begränsat till – elfenben.

Utskottet erinrar om att frågor av det slag som berörs i motionen regleras i Washingtonkonventionen och anknytande svenska författningar. I fråga om indisk elefant, som tillhör den s.k. A-listan i konventionen, gäller totalförbud mot artiklar som härrör från denna art. För afrikansk elefant – som tillhör B-listan – krävs särskild exportlicens. Regeringen har nyligen beslutat införa importrestriktioner för levande djur upptagna i bilagorna II och III i Washingtonkonventionen. En resolution om handel med elfenben antogs i juli 1987 inom ramen för konventionen. Frågorna tillhör för övrigt regeringens och lantbruksstyrelsens kompetensområde. Med det anförda avstyrker utskottet motion Jo533.

Motion Jo522 (m) om strängare regler för handel med ormar och kräldjur avstyrks med hänvisning till det anförda och med det tillägget att det för närvarande gäller importförbud för reptiler.

I motion 1986/87:Jo502 (s) anförs att giltighetstiden för friskintyg beträffande husdjur som flyttas inom Norden förlängs.

Utskottet vill understryka att frågor om in- och utförsel av djur måste bedömas av ansvarig myndighet mot bakgrund bl.a. av det aktuella smittoläget i Sverige och andra länder. Ett belysande exempel utgör de nyligen publicerade uppgifterna om rabiesutbrott i Finland. Utskottet avstyrker motion Jo502.

Även i motion 1986/87:Jo532 tas upp frågor som bl.a. förutsätter en veterinärmedicinsk bedömning från fall till fall. Motionen gäller alternativa metoder för bekämpning av mul- och klövsjuka, dvs. viss behandling i stället för nedslaktning. Utskottet hänvisar härvidlag till epizootilagen (1980:369), som bemyndigar regeringen eller lantbruksstyrelsen att meddela föreskrifter om avlivning av djur eller andra åtgärder för att bekämpa eller förebygga epizootisk sjukdom. Enligt vad utskottet erfarit förekommer det t.ex. att värdefulla avelsbesättningar undantas från kravet på avlivning. Motionen avstyrks.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *avslag på propositionen och begäran om nytt förslag* att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo51 yrkande 1,
2. beträffande *preciseringar av lagtexten m.m.* att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo42 yrkande 1,
3. beträffande *samråd vid utarbete av tillämpningsföreskrifter m.m.* att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo50 yrkande 11 och 1987/88:Jo52 yrkande 1,
4. beträffande *program för djurhållningen m.m.* att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo271 och 1986/87:Jo527 yrkandena 1 och 2,

5. beträffande *krav på översyn av djurskyddslagen m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo519, 1987/88:Jo527, 1986/87:Jo509 yrkandena 2 och 3 och 1986/87:Jo533 yrkandena 1, 3, 4 och 5,
6. beträffande *åtgärder mot vanskötsel och djurplågeri*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo503,
7. beträffande *vissa grundläggande bestämmelser*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Jo42 yrkande 2 antar förslaget till djurskyddslag såvitt avser 2 §,
8. beträffande *tillsynskravet*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Jo42 yrkande 3 antar förslaget till djurskyddslag såvitt avser 3 §,
9. beträffande *omfattningen av 4 §*
att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Jo45 yrkande 1, 1987/88:Jo49 och 1987/88:Jo52 yrkande 9 antar förslaget till djurskyddslag såvitt avser 4 §,
10. beträffande *tillämpningsföreskrifter om naturligt beteende*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo42 yrkande 5,
11. beträffande *förprovning av ny teknik*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo50 yrkande 1,
12. beträffande *allmänna krav på husdjurshållningen*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo50 yrkande 6 och 1987/88:Jo53 yrkande 3,
13. beträffande *forskningen vid veterinärinrättningen i Skara m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo48 yrkande 2 och 1987/88:Jo511 yrkande 3,
14. beträffande *uttalande om vissa myndighetsbeslut*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo511 yrkande 1,
15. beträffande *krav på betesgång*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo48 yrkande 3 och 1987/88:Jo52 yrkande 3,
16. beträffande *ekonomiskt stöd till djurägare*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo51 yrkande 5,
17. beträffande *avveckling av burhönssystemet m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo42 yrkande 4, 1987/88:Jo50 yrkande 7, 1987/88:Jo51 yrkande 2, 1987/88:Jo52 yrkande 2 och 1986/87:Jo521,
18. beträffande *importförbud för ägg*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo51 yrkande 3,
19. beträffande *genteknik m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo50 yrkande 2 och 1987/88:Jo720 yrkandena 3 och 4,
20. beträffande *operativa ingrepp*
att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Jo46, 1987/88:Jo506, 1987/88:Jo509 och 1987/88:Jo510 antar förslaget till djurskyddslag såvitt avser 10 § samt lämnar motionerna 1987/88:Jo42 yrkande 6 och 1987/88:Jo52 yrkande 5 utan vidare åtgärd,

21. beträffande *slakt och avlivning*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Jo42 yrkandena 7 och 8
antar förslaget till djurskyddslag såvitt avser 13, 15 och 36 §§,

22. beträffande *koscherslakt*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo534,

23. beträffande *tillståndsplikt för viss djurhållning*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Jo42 yrkande 9 antar
förslaget till djurskyddslag såvitt avser 16 §,

24. beträffande *uttalande om pälsdjursnäringen m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo52 yrkande 4 och 1987/
88:Jo54,

25. beträffande *tillsynsorganisationen m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo48 yrkande 1, 1987/88:Jo50
yrkande 5 och 1987/88:Jo53 yrkande 1,

26. beträffande *länsveterinärens ställning*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo873 yrkande 4,

27. beträffande *veterinärernas arbetsförhållanden*
att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo530,

28. beträffande *cirkuselefanter*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo501,

29. beträffande *omhändertagande av djur m.m.*
att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Jo42 yrkande 13 och
1987/88:Jo52 yrkande 6 antar förslaget till djurskyddslag såvitt avser
29 §,

30. beträffande *polismyndighetens befogenheter*
att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo510,

31. beträffande *tillståndsprövningen av djurförsök*
att riksdagen med avslag på motion 1987/88:Jo42 yrkande 10 antar
förslaget till djurskyddslag såvitt avser 19 §,

32. beträffande *LD 50-metoden*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo42 yrkande 11,
1987/88:Jo50 yrkande 10, 1987/88:Jo52 yrkande 8, 1987/88:Jo535
yrkande 1 och 1986/87:Jo507 yrkande 3 som sin mening ger regeringen
till känna vad utskottet anfört,

33. beträffande *alternativa och kompletterande metoder m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo53 yrkande 4, 1986/
87:Jo507 yrkande 4, 1986/87:Jo513, 1986/87:Jo522, 1986/87:Jo529
yrkandena 2 och 3, 1986/87:Jo535 yrkandena 3 och 4 och 1986/
87:Jo536,

34. beträffande *vetenskaplig utvärdering av djurförsök*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo531, 1986/87:Jo517 yrkan-
de 1 och 1986/87:Jo535 yrkande 1,

35. beträffande *förbud mot särskilt smärtsamma försök*
att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Jo517 yrkande 2 och 1986/
87:Jo535 yrkande 5,

36. beträffande *kosmetikatester och märkning av kosmetika*
att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo43, 1987/
88:Jo44, 1987/88:Jo45 yrkande 2, 1987/88:Jo47, 1987/88:Jo52 yrkande

7, 1987/88:Jo53 yrkande 5, 1987/88:L723 och 1986/87:Jo507 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om dels förbud mot kosmetikatester på djur, dels viss märkning av kosmetika,

37. beträffande *vård och förvaring av försöksdjur m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo520, 1987/88:Jo524, 1986/87:Jo518, 1986/87:Jo519, 1986/87:Jo529 yrkandena 4 och 5 och 1986/87:Jo535 yrkande 2,

38. beträffande *de djurförsöksetiska nämndernas sammansättning m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo42 yrkande 12, 1987/88:Jo50 yrkande 9, 1987/88:Jo529, 1987/88:Jo535 yrkande 2, 1986/87:Jo507 yrkande 1, 1986/87:Jo512, 1986/87:Jo526, 1986/87:Jo529 yrkande 1 och 1986/87:Jo537,

39. beträffande *prisavdrag för besiktningssanmärkningar vid slakt m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Jo50 yrkandena 3, 4 och 8 och 1987/88:Jo53 yrkande 2,

40. beträffande *importförbud för visst foder*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo51 yrkande 4,

41. beträffande *import av elefantprodukter*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo533,

42. beträffande *import av kräldjur m.m.*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo522,

43. beträffande *giltighetstiden för friskintyg i Norden*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo502,

44. beträffande *bekämpning av mul- och klövsjuka*

att riksdagen avslår motion 1986/87:Jo532,

45. beträffande *djurkarantän*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Jo534,

46. att riksdagen antar förslaget till djurskyddslag i de delar som ej omfattas av utskottets hemställan ovan,

47. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1943:459) om tillsyn över hundar och katter,

48. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1986:99) om försöksverksamhet med ökade kommunala befogenheter vid tillsyn enligt lagen (1944:219) om djurskydd,

49. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1982:295) om foder,

50. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1985:342) om kontroll av husdjur m.m.,

51. att riksdagen lämnar utan erinran vad i propositionen anförts om organisationen av den etiska prövningen av djurförsök och om prisavdrag för anmärkningar vid veterinärbesiktning vid slakt, allt i de delar som ej omfattas av utskottets hemställan ovan,

52. att riksdagen bemyndigar regeringen att ikläda staten de ekonomiska förpliktelser som följer av en förlängning av avtalet angående stöd till forskning rörande alternativa metoder till djurförsök i enlighet med vad som förordats i propositionen,

Stockholm den 28 april 1988

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Håkan Strömberg (s), Grethe Lundblad (s), Sven Eric Lorentzon (m), Ove Karlsson (s), Lars Ernestam (fp), Martin Segerstedt (s), Jan Fransson (s), Bengt Rosén (fp), Ingvar Eriksson (m), Åke Selberg (s), Lennart Brunander (c), Björn Ericson (s), Ingrid Hemmingsson (m) och Oswald Söderqvist (vpk).

Reservationer

1. Samråd vid utarbetande av tillämpningsföreskrifter m.m. (mom. 3)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Utskottet anser" och på s. 24 slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det --- (= utskottet) --- detaljföreskrifter utfärdats. Detta innebär bl.a., som anförs i motion Jo52, att tillämpningsföreskrifterna måste utformas i nära samarbete med berörda organisationer m.fl. Bestämda krav bör ställas på att t.ex. lantbruksstyrelsen samråder med dessa organisationer innan föreskrifterna fastställs. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo52 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Härigenom tillgodoses även motion Jo50 yrkande 11 till stor del.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *samråd vid utarbetande av tillämpningsföreskrifter m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo52 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar motion 1987/88:Jo50 yrkande 11 utan vidare åtgärd,

2. Krav på betesgång (mom. 15)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "När det" och slutar med "inte påkallat" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det felaktigt att införa ett obligatoriskt krav på

utevistelse. Det innebär inte alltid att djuren får det bättre. Förhållandena växlar mellan skilda delar av landet och mellan olika besättningar. Den enskilde djuruppfödaren har den bästa möjligheten och ansvaret för att avgöra vilket som är bäst för djuren.

Ingen lagstiftning eller reglering kan ersätta det personliga ansvar som djurskötaren har för djurens välbefinnande. Det är den kompetens, det intresse och det engagemang som finns hos den som sköter djuren som avgör hur djuren mår. Det i sin tur är av största vikt för produktionen och en förutsättning för näringens överlevnad. Detta är lantbrukarna medvetna om, och de strävar därför efter att åstadkomma en god miljö och friska djur, som åstadkommer en hög och jämn produktion.

Utevistelse kan under vissa förhållanden t.o.m. vara till nackdel för djuren om inte utevistelsen blir regelbunden och om de klimatologiska förhållandena är dåliga. I propositionen medges också att undantag i det enskilda fallet kan behöva göras. Det utgör ännu ett argument för att utevistelse för kor inte bör bli ett obligatorium utan måste avgöras av den enskilde djurägaren.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo52 yrkande 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. *beträffande krav på betesgång*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo52 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt avslår motion 1987/88:Jo48 yrkande 3,

3. Avveckling av burhönssystemet m.m. (mom. 17)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med "Utskottet delar" och på s. 32 slutar med "2 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Även utskottet anser att det nuvarande burhönssystemet kan ge anledning till viss kritik på den grunden att det inte i tillräcklig utsträckning tillgodoser djurens grundläggande behov. För närvarande finns dock inga alternativa system färdigutvecklade. I samband med en hearing i ämnet har utskottet erfarit att den utvecklingsverksamhet på området som propositionen hänvisar till i nuläget främst omfattar inhysningsförsök och studier av olika tekniska närmiljöer för värphöns och deras effekter på djurens hälsa, produktion och äggens kvalitet. Försöken inriktas för närvarande i huvudsak på en utveckling av de nuvarande bursystemen så att djurens beteendebestånd på olika sätt kan tillgodoses i större utsträckning. Vissa undersökningar har emellertid också genomförts i fråga om stallar för golvhöns. Oberoende av vilken innebörd som kan läggas i begreppet burhållning bör det understrykas att alternativen till dagens system inte får leda till försämringar från djurhälso- eller arbetsmiljösynpunkt eller i fråga om äggens kvalitet. Det bör t.ex. inte accepteras att medicineringen ökar eller s.k. näbbtrimning kommer till användning. Om man inte vill allvarligt försämrade de ekonomiska förutsättningarna för en fortsatt äggproduktion i Sverige måste även

kostnadsaspekterna hos olika inhysningssystem beaktas. Dessa synpunkter kan sannolikt tillgodoses inom ramen för en fortsatt utveckling av dagens bursystem. De upplysningar som varit tillgängliga för utskottet om hittillsvarande erfarenheter inom forskningen m.m. ger heller inte något entydigt belägg för att t.ex. olika golvuppfödningssystem skulle vara överlägsna andra alternativ. Tills vidare bör dock forskning och försök beträffande olika system bedrivas parallellt. Utskottet föreslår vidare att en utvärdering av detta arbete görs i form av en s.k. kontrollstation efter en femårsperiod, dvs. år 1993. I samband därmed bör regeringen i lämpligt sammanhang för riksdagen redovisa resultatet av detta arbete. Detta innebär bl.a. att ökade krav ställs på intensiteten i utvecklingsarbetet. Däremot finns enligt utskottets mening inga förutsättningar för att redan nu slå fast någon tidsgräns för en avveckling av burhönssystemet. Som anförs i motion Jo52 kan beslut om en avveckling inte godtas förrän acceptabla alternativ finns tillgängliga. Ett sådant beslut skulle innebära att forskningen rörande förbättrade bursystem avstannar och att de nuvarande burarna används betydligt längre än vad som är motiverat från djurskyddssynpunkt. Ett förbud mot burhöns kan också leda till importberoende av ägg. Sådana ägg kan ha producerats under betydligt sämre förhållanden än i vårt land och i länder där stora mängder antibiotika har använts. Denna typ av import snedvrider också konkurrensen. Ett märkningssystem som talar om hur äggen är producerade ger konsumenten möjlighet att genom sina inköp påverka producenten. Till viss del finns ett sådant system redan i dag. Detta ger ett konsumentinflytande över produktionsmetoderna i äggproduktionen. Dagens märkningssystem av ägg borde därför kunna utvecklas.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo52 yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Härigenom tillgodoses i viss mån motionerna Jo42 yrkande 4, Jo50 yrkande 7 och Jo51 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *avveckling av burhönssystemet m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo52 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1987/88:Jo42 yrkande 4, 1987/88:Jo50 yrkande 7, 1987/88:Jo51 yrkande 2 och 1986/87:Jo521.

4. Avveckling av burhönssystemet m.m. (mom. 17)

Lars Ernestam och Bengt Rosén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 31 börjar med "Utskottet delar" och på s. 32 slutar med "2 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen att nuvarande bursystem är otillfredsställande från djurskyddssynpunkt. Det är uppenbart att de hämmar djurens naturliga beteende. Det bör samtidigt noteras att svenska uppfödare gick ifrån systemet med golvuppfödning som en följd av alla problem som detta förde med sig – däribland bristande hygien, sjukdomar och kannibalism. Nu har nya metoder utvecklats och förbättringar för golvhönsen genomförts, men fortfarande kvarstår betydande svårigheter – något som erfarenheterna

från Schweiz också bekräftar. Det är angeläget att det förbud mot burhönssystemet som föreslås i propositionen inte leder till introduktion av andra och från djurskyddssynpunkt eller konsumentsynpunkt sämre system. Enligt utskottets mening talar starka skäl för att man avvaktar med det definitiva beslutet under en femårsperiod. Därmed kan värdefull erfarenhet erhållas om utvecklingen av både golvsystem och alternativa bursystem.

Utskottet föreslår således att regeringen återkommer till riksdagen senast om fem år med en redovisning av hur arbetet med de alternativa systemen utvecklats.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo42 yrkande 4 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionerna Jo50 yrkande 7, Jo51 yrkande 2 och Jo52 yrkande 2 avstyrks i den mån de inte tillgodoses genom utskottets ställningstagande.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *avveckling av burhönssystemet m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo42 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar utan vidare åtgärd motionerna 1987/88:Jo50 yrkande 7, 1987/88:Jo51 yrkande 2, 1987/88:Jo52 yrkande 2 och 1986/87:Jo521.

5. Importförbud för ägg (mom. 18)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med "Frågan om" och slutar med "detta uttalande" bort ha följande lydelse:

Ett riksdagsbeslut om avveckling av burhönssystemet i Sverige får effekter på både kort och lång sikt för den inhemska äggproduktionen. Inhemsk konsumtion och produktion är för närvarande i stort sett i balans. Ett beslut av nyss angiven innebörd kan leda till en minskning av nyinvesteringarna i näringen och därmed av äggproduktionen. Följden blir ett ökat importberoende. Därvid måste det ställas samma krav på produktionsmetoderna i exportlandet som på den svenska produktionen. Importförbud bör därvid införas för ägg som produceras på ett i Sverige förbjudet sätt. Utskottet ansluter sig således till synpunkterna i motion Jo51 i motsvarande del. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *importförbud för ägg*

att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo51 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Genteknik m.m. (mom. 19)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "I enlighet" och slutar med "berörda delar" bort ha följande lydelse:

I enlighet --- (= utskottet) --- oacceptabelt sätt. Detta förutsätter bl.a. att regeringen utformar en strategi för utnyttjande av biotekniken i enlighet med synpunkterna i motion Jo720. Då användandet av biotekniken har

betydande återverkningar på ett flertal områden – i motionen nämns bl.a. medicinsk och farmakologisk industri, skogsbruk, jordbruk och livsmedelsteknologi – bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning och åtgärder i övrigt i enlighet med vad som anförs i motionerna Jo50 och Jo720. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *genteknik m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1987/88:Jo50 yrkande 2 och 1987/88:Jo720 yrkandena 3 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Tillståndsplikt för viss djurhållning (mom. 23) och Uttalande om pälsdjursnäringen (mom. 24)

Sven Eric Lorentzon, Ingvar Eriksson och Ingrid Hemmingsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 37 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "inte nödvändigt" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening finns det inte tillräckliga skäl att införa tillståndsplikt för ridskoleverksamhet och pälsdjursuppfödning. I likhet med motionärerna i motion Jo52 utgår utskottet från att flertalet djuruppfödare är kunniga och intresserade och känner ett stort ansvar för sin verksamhet. En god skötsel och en god djurmiljö är en förutsättning för ett gott ekonomiskt utbyte. I de fåtaliga fall som misskötsel förekommer får lämpliga åtgärder vidtas inom ramen för tillsynsverksamheten. Utskottet avstyrker således förslaget till 16 § såvitt avser ridskoleverksamhet och pälsdjursuppfödning.

På de få rader i propositionen som skrivs om pälsdjur bibringas läsaren den uppfattningen att pälsdjur är utpräglade rovdjur med speciellt stort rörelsebehov. För att tillgodose djurens naturliga behov krävs här en översyn av förvaringsutrymmenas storlek. Det bör påpekas att djur som uppfötts i bur under 80–100 generationer inte längre är "utpräglade" rovdjur. Inom pälsdjursuppfödningen i Norden pågår ett ständigt arbete med forskning och försök. Det krävs goda kunskaper hos pälsdjursuppfödare för att nå ett gott resultat. Det finns därför knappast någon näring där skötseln av djuren är så noggrant utprovad och där näringen fortgående anpassar sig till nödvändiga förändringar. Pälsens kvalitet och därmed näringens lönsamhet är direkt beroende av djurens välbefinnande. En översyn av förvaringsutrymmenas storlek bör därför ske i nära kontakt med pälsdjurnäringen.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo52 yrkande 4 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Härmed tillgodoses i hög grad även motion Jo54.

dels att utskottets hemställan under 23 och 24 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *tillståndsplikt för viss djurhållning*

att riksdagen avslår motion Jo42 yrkande 9 och förslaget till djurskyddslag såvitt avser 16 § 2 och 3,

24. beträffande *uttalande om pälsdjursnäringen m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 1987/88:Jo52 yrkande 4 som
sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt lämnar
motion 1987/88:Jo54 utan vidare åtgärd,

JoU 1987/88:22

Särskilda yttranden

1. Preciseringar av lagtexten m.m. (mom. 2)

Lars Ernestam och Bengt Rosén (fp) anför:

Vi känner tveksamhet inför den föreslagna lagstiftningstekniken. Med hänsyn till behovet av förbättringar i djurskyddet vill vi dock inte nu motsätta oss att lagen i huvudsak antas.

Problemen med en ramlagstiftning av denna art framgår av lagrådets yttrande ur vilket vi citerar:

Vad som nu anförts illustrerar att lagrådets granskning av endast den grundläggande djurskyddslagen inte kan göra anspråk på att få någon strukturerande inverkan på den framtida djurskyddsregleringen som helhet. Vad lagrådet kan åstadkomma i ett ärende av förevarande ramlagsnatur är vissa lagtekniska påpekanden vars värde för djurskyddets gestaltning i framtiden torde få förutses bli högst begränsat i sak.

Möjligheten att föra in preciseringar i lagtexten torde enligt vår uppfattning få prövas i framtiden.

2. Avveckling av burhönssystemet (mom. 17)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (c) anför:

Den svenska äggproduktionen sker huvudsakligen i stora anläggningar med bursystem. Utvecklingen har till stor del styrts av den jordbruks- och livsmedelspolitik som drevs av de socialdemokratiska regeringarna under 1960- och 1970-talen. De rationaliseringskrav som då ställdes gav inte utrymme för någon annan form för äggproduktionen. Samhället har enligt vår mening ett mycket stort ansvar för denna utveckling. Det nuvarande burhållningssystemet är inte bra ur djurmiljösynpunkt. Det är därför naturligt att samhället tar sitt ansvar för den nödvändiga omställningen. Det kan inte accepteras att de som följt råd och anvisningar själva skall få ta den belastning som omställningen innebär. Någon egentlig forskning och utveckling på alternativ till nuvarande bursystem har inte skett inom landet. Det är dock enligt vår mening inte uteslutet att nya former av bursystem kan vara aktuella även i framtiden. När nya system utvecklas är det viktigt att man tar hänsyn till såväl djurmiljö och arbetsmiljö som livsmedelskvaliteten. Den avstämning som skall ske om fem år får utvisa om den målsättning som nu ställs upp kan genomföras.

3. Slakt och avlivning (mom. 21)

JoU 1987/88:22

Lars Ernestam och Bengt Rosén (fp) anför:

Som framgår av utskottets skrivning innehåller konventionen om skydd för sällskapsdjur ett principiellt förbud mot de avlivningsmetoder som nämns i motion Jo42. Vi kan acceptera den föreslagna utformningen av 15 § lagförslaget men vill samtidigt understryka det angelägna i att Sverige undertecknar konventionen och inför motsvarande bestämmelser i de svenska tillämpningsföreskrifterna.

Lagutskottets yttrande

1987/88:10 y

om djurskyddslag, m.m.

JoU 1987/88:22

Bilaga

Till jordbruksutskottet

Jordbruksutskottet har berett lagutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1987/88:93 om djurskyddslag, m.m. avsnitt 2.2.6 i den del propositionen behandlar djurförsök vid tillverkning av kosmetiska produkter m.m. jämte motioner.

Lagutskottet har beslutat att avge yttrande över propositionen såvitt avser frågan om märkning av kosmetiska produkter och motionerna 1987/88:Jo44 av Martin Olsson (c), 1987/88:Jo45 av Elving Andersson (c), 1987/88:Jo47 av Lisbet Calner och Karl-Erik Svartberg (båda s) och 1987/88:Jo53 yrkande 5 av Birgitta Hambræus m.fl. (c) samt att med yttrandet till jordbruksutskottet överlämna motion 1987/88:L723 av Martin Olsson (c).

Frågans tidigare behandling

Frågan om en förbättrad konsumentinformation beträffande kosmetiska och hygieniska medel, såvitt avser uppgifter om att produkterna eller i dessa ingående ingredienser testats på djur, behandlades av lagutskottet våren 1985 med anledning av ett flertal motioner i ämnet. I sitt av riksdagen godkända betänkande (LU 1984/85:39) framhöll utskottet att det var en viktig och angelägen fråga som hade tagits upp i motionerna. Frågans betydelse belystes också av att den tidigare vid flera tillfällen varit föremål för motionsyrkanden. I betänkandet underströk utskottet att det självfallet var viktigt att kosmetiska preparat inte gav allergireaktioner eller andra skador. Enligt utskottet behövde preparaten därför givetvis testas innan de började saluföras. Utskottet konstaterade att de vanligaste testmetoderna syntes vara olika former av djurtest och att det uppenbart inte gick att undvika att sådana tester var plågsamma.

Mot bakgrund av det anförda och med beaktande av att det inte var fråga om produkter som hade ett viktigt medicinskt intresse ansåg utskottet att det var angeläget att man sökte få till stånd en begränsning av djurtesterna och en övergång till andra testmetoder. Ett verksamt medel härvidlag skulle enligt utskottets mening kunna vara införandet av obligatoriska uppgifter på varuförpackningarna om använda djurtester. Produkter som försetts med uppgifter om verkställda djurtester skulle kunna drabbas av köpmotstånd, vilket i sin tur skulle kunna påverka producenterna att använda alternativa testmetoder. Enligt utskottet fanns också sådana metoder redan tillgängliga på marknaden.

Frågan om utformande av en innehållsdeklaration av önskat slag på kosmetika var emellertid, framhöll utskottet, komplicerad. Utskottet hänvisade härvid till att företrädare för konsumentverket framhållit att en sådan information lätt kan bli missvisande och ge konsumenterna ett intryck av att ett användande av varan är helt riskfritt från allergisynpunkt, även om så inte skulle vara fallet. Enligt utskottets mening kunde man inte heller bortse från att det ofta kunde vara mycket svårt att konstatera huruvida en i produkten ingående ingrediens i något sammanhang testats på djur. Det var därför en uppenbar risk för att en på varuförpackningarna angiven uppgift om att djurtest inte förekommit i själva verket inte var riktig. De angivna svårigheterna borde emellertid inte få leda till att man avstod från att söka få till stånd en information på kosmetikaförpackningar. Utskottet ansåg det därför angeläget att riksdagen gjorde ett klart uttalande om vikten av att en sådan varudeklaration kom till stånd.

På hemställan av utskottet, som i denna fråga var enigt, gav riksdagen med anledning av motionerna regeringen till känna (rskr. 1984/85:296) vad utskottet anfört om kraftfulla insatser för att få till stånd en deklaration på kosmetiska och hygieniska preparat med angivande av om preparatet eller någon av dess beståndsdelar testats på djur.

Frågan om en skyldighet att på kosmetiska produkter ange om produkterna testats på djur behandlades på nytt av riksdagen hösten 1985. I betänkande (JoU 1985/86:6) med anledning av väckta motioner i ämnet anförde jordbruksutskottet att riksdagens ovannämnda tillkännagivande i viss utsträckning borde kunna tillgodose syftet med motionerna i motsvarande delar och att motionerna således inte påkallade något ytterligare initiativ från riksdagens sida. På hemställan av jordbruksutskottet lämnade riksdagen motionerna utan vidare åtgärd.

Med anledning av riksdagens begäran gav regeringen socialstyrelsen i uppdrag att utreda frågan. Socialstyrelsen lämnade år 1986 till regeringen ett förslag till föreskrifter som bl.a. innebär att djurtestade kosmetika vid försäljning skall vara märkta "testade i djurförsök". Med djurtestade kosmetika skall avses varor som tillverkaren har testat på djur och varor som innehåller ämnen som råvarutillverkaren har testat på djur. Enligt socialstyrelsen bör antingen märkningsskyldigheten åläggas med stöd av marknadsföringslagen eller märkningsbestämmelserna meddelas i särskild lag. Socialstyrelsens förslag har remissbehandlats.

Propositionen

I propositionen tas i ett sammanhang (s. 35 – 38) upp dels frågan om förbud för djurförsök som avser kosmetiska och vissa andra produkter, dels frågan om skyldighet att på sådana produkter ange om produkterna har testats på djur.

Departementschefen uttalar för sin del att det av lagutskottet år 1985 anförda motivet för en märkningsskyldighet, nämligen att den verksamt skulle kunna bidra till en övergång till andra testmetoder, har bärkraft endast under förutsättning att andra testmetoder finns tillgängliga, en förutsättning som dock i allmänhet inte är för handen. I avsaknad av alternativa

testmetoder finns det i stället anledning att befara att märkningsskyldigheten skulle få negativa effekter. Sålunda skulle enligt departementschefen ett genomförande av en begränsad märkningsskyldighet på grundval av socialstyrelsens förslag kunna leda till att konsumenterna missleddes, detta särskilt med hänsyn till att sannolikt samtliga de ämnen som ingår i kosmetiska produkter har djurtestats i något sammanhang. Vidare skulle uppkomma risk för marknadsföring av produkter som var otillräckligt undersökta av tillverkarna och därför skadliga för konsumenterna. Departementschefen förklarar sig helt dela uppfattningen att skälen mot djurförsök är särskilt starka när det är fråga om att undersöka andra produkter än sådana som har medicinsk betydelse eller på annan grund kan sägas vara livsnödvändiga. Samtidigt är det enligt hans mening inte försvarbart att undanta kosmetika från de undersökningskrav som gäller i fråga om kemiska produkter i övrigt. Departementschefen erinrar i det sammanhanget om att enligt lagen om kemiska produkter tillverkare och importörer är skyldiga att utreda i vad mån deras produkter kan vara skadliga för människor och miljö.

Sammanfattningsvis anser departementschefen att bristen på alternativa testmetoder gör att det inte nu går att införa ett förbud mot djurförsök på ifrågakvarande område och att han inte heller kan förorda att det införs en skyldighet att genom en särskild märkning ange om kosmetiska produkter har djurtestats.

Motionerna

I *motion L723 (c)* anføres att opinionen mot plågsamma djurförsök ökat betydligt, bl.a. som en följd av att upplysningen om djurens situation förbättrats. Speciellt stark har reaktionen blivit mot de plågsamma djurförsök i form av främst giftighetstest, ögonirritationstest och hudirritationstest som utförs av kosmetikaindustrin för att testa kosmetiska preparat.

Enligt motionären måste olika åtgärder vidtas för att stimulera ett utvecklande av och en övergång till alternativa testmetoder. Inom området hud- och ögonirritation finns enligt motionären redan sådana metoder i bruk eller under utveckling, och beträffande s.k. allergitester har från experthåll framförts att det inte är omöjligt att få fram alternativa metoder. Ett sätt att driva på utvecklingen skulle vara att införa en skyldighet för företagen att förse kosmetiska och hygieniska medel med uppgift huruvida preparaten djurtestats. Det måste nämligen vara ett konsumentintresse att få veta om ett preparat är djurtestat så att den konsument som så önskar kan undvika att köpa sådana preparat. En skyldighet att innehållsdeklarera preparaten i enlighet med vad lagutskottet tidigare uttalat sig för skulle härigenom kunna bli ett verksamt medel för att påverka företag, som fortfarande använder djurtester, att övergå till alternativa metoder.

Vad avser den föreslagna uppgiftsskyldighetens omfattning menar motionären att denna, för att undvika gränsdragningssvårigheter, bör gälla för sådana företag som i dag begagnar sig av djurtester, antingen för att testa ingredienser eller slutprodukter, men inte för de företag som använder redan befintliga ingredienser. Orsaken till att företagen fortsätter att testa kosmetika på djur ligger i deras intresse av att ta fram nya produkter, som skall

konkurrera med andra företags produkter. De företag som väljer att avstå från sådan produktutveckling bör enligt motionären gynnas på bekostnad av dem som väljer att utföra djurtester.

Motionären yrkar att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att genomföra riksdagens uttalande (LU 1984/85:39) om innehållsmärkning på kosmetiska och hygieniska preparat med uppgift om preparatet eller dess olika beståndsdelar testats på djur.

Ett likalydande yrkande framställs i *motion Jo44 (c)* som väckts av samme motionär.

I *motion Jo45 (c)* anförts att riksdagens beslut år 1985 om märkning av kosmetiska och hygieniska medel måste stå fast och genomföras. Enligt motionären är det ej endast moraliskt tvivelaktigt att utsätta djur för lidande för produktion av varor av lyxkaraktär utan det är också ett starkt konsumentintresse att kunna välja bort de varor som har testats på djur. Om en märkningsskyldighet infördes beträffande nya kosmetiska produkter skulle företagen bli tvungna att söka andra vägar för att testa sina produkter eller använda den stora mängd av väldokumenterade produkter som redan finns på marknaden. Motionären framhåller att många företag använder sig av alternativa testmetoder och låter bli att ta fram nya produkter, som innehåller ingredienser vilkas verkan är okänd. Enligt motionären går det även att framställa nya produkter genom att använda data från redan utförda försök. Med hänvisning till det anförda anser motionären att företagen bör ha skyldighet att för varje ny produkt deklarerat huruvida den testats på djur eller ej samt att företag som testat ingredienser eller slutprodukter på djur skall åläggas att informera om detta på etiketten. Motionären anser vidare att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning angående märkning av djurtestad kosmetika och hygienartiklar samt yrkar, såvitt nu är i fråga, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående märkning av sådana produkter.

Motionärerna i *motion Jo47 (s)* framhåller att kosmetikatester på djur är den typ av djurförsök som flest människor tar avstånd ifrån. Enligt motionärerna är det en rimlig begäran att man skall kunna välja i enlighet med sitt samvete när man köper läppstift eller schampo. Frågan om en märkningsskyldighet beträffande kosmetikatester på djur är således både en djurskydds- och en konsumentfråga. Motionärerna anser att riksdagens uttalande år 1985 om att få till stånd en ordning som innebär att på kosmetiska preparat skall anges om preparatet eller dess olika beståndsdelar testats på djur skall genomföras. I motionen yrkas att det anförda ges regeringen till känna.

I *motion Jo53 (c)* tas upp bl.a. frågan om märkning av djurtestade kosmetiska produkter. Motionärerna erinrar om att riksdagen har fattat beslut om märkning av kosmetika med uppgift huruvida djurförsök ingått i produktkontrollen och om att socialstyrelsen har utarbetat ett förslag till lagreglering av en sådan märkning. Enligt motionärerna bör socialstyrelsens förslag om märkning genomföras. Motionärerna yrkar (yrkande 5) att vad sålunda anförts ges regeringen till känna.

I linje med vad utskottet tidigare uttalat vill utskottet stryka under att frågan om djurförsök vid framställning av kosmetiska och hygieniska preparat och det därmed sammanhängande spørsmålet om märkning av preparaten är betydelsefulla. Skälen mot användningen av djurtester är som framhålls både i propositionen och i motionerna särskilt starka när det gäller denna typ av produkter som varken är medicinskt betydelsefulla eller kan sägas vara av annan anledning livsnödvändiga. Enligt utskottets mening skulle det därför vara önskvärt om djurtestningen av kosmetiska och hygieniska preparat kunde förbjudas. Samtidigt är det angeläget att produkter som saluförs till allmänheten har genomgått erforderliga undersökningar i syfte att förhindra att skadliga verkningar uppkommer hos konsumenterna. Lagen om kemiska produkter ålägger också tillverkare och importörer en skyldighet att utreda i vad mån deras produkter kan vara skadliga för människor och miljö. I likhet med departementschefen anser utskottet att det inte är försvarbart att undanta kosmetika från vad som gäller för kemiska produkter i allmänhet.

Främst på grund av bristen på säkra alternativa testmetoder är det, som framhålls i propositionen, för närvarande inte möjligt att införa ett förbud mot djurförsök på det aktuella området. Utskottet noterar emellertid med tillfredsställelse att departementschefen i propositionen uttalar att arbetet med framtagande av alternativa metoder måste påskyndas och att det kan bli aktuellt att införa ett totalförbud mot djurtester i angivet syfte om alternativa testmetoder inte utvecklas inom rimlig tid.

Om avsaknaden av alternativa testmetoder medför att djurförsök tills vidare inte kan undvaras av produktsäkerhetsskäl har onekligen det av lagutskottet tidigare åberopade skälet för märkningsskyldighet förlorat något i bärkraft. Kvar står emellertid att införandet av en sådan skyldighet kan öka tillverkarnas och importörernas intresse av att alternativa testmetoder tas fram, något som kan leda till ökade satsningar på forsknings- och utvecklingsarbete inom området. Vad som särskilt talar för märkningsskyldigheten är den allmänna opinionen mot plågsamma djurförsök, en opinion som – att döma av antalet motioner som väckts i ämnet – vuxit sedan riksdagen senast prövade frågan. Att många människor upplever djurförsöken som oetiska medför att det finns ett starkt konsumentintresse av att produkterna i fråga märks med uppgift huruvida djurtest förekommit.

Enligt utskottets mening finns det således fortfarande starka skäl för införandet av en märkningsskyldighet. Som utskottet framhöll år 1985 är det emellertid förenat med vissa svårigheter att utforma regler om innehållsdeklARATION av kosmetika. En del av dessa svårigheter torde bortfalla om märkningskravet i enlighet med socialstyrelsens förslag begränsas till försök som utförts av tillverkaren av den slutliga produkten eller av en råvaruleverantör. Även en så begränsad märkningsskyldighet är dock inte invändningsfri. Som påpekas i propositionen finns det risk för att konsumenterna vilseleds och för att otillräckligt undersökta produkter kommer att marknadsföras. I sistnämnda hänseende vill utskottet understryka att införandet av ett märkningsobligatorium självfallet inte får leda till att skadliga produkter förs ut på marknaden. I den mån en tillverkare eller importör

bedömer att hans produkt inte kan bli tillförlitligt testad på annat sätt än genom djurförsök har han alltså att välja mellan att förse varan med uppgift om att djurtest förekommit och att helt avstå från marknadsföring av varan. Av betydelse när det gäller att bedöma riskerna för undermåliga produkter är inte bara den undersökningsplikt som enligt redan gällande bestämmelser åvilar tillverkare och importörer av kemiska produkter utan också – kanske i särskilt hög grad – det skadeståndsansvar som kan inträda vid produktskador. Frågan om en lagstiftning rörande produktansvar bereds för närvarande inom justitiedepartementet med sikte på att en proposition i ämnet skall föreläggas riksdagen våren 1989. Genomförs en sådan lagstiftning torde den kunna utgöra ett verksamt medel mot att skadliga produkter marknadsförs. När det härfter gäller risken för att konsumenterna vilseleds vill utskottet hänvisa till att denna risk beaktades av riksdagen år 1985 men då inte ansågs böra medföra att man avstod från att försöka få till stånd en information på kosmetikaförpackningar. Någon anledning att nu ändra ståndpunkt kan utskottet inte finna, särskilt som risken i stor utsträckning torde kunna elimineras genom att konsumenterna får information om att avsaknaden av uppgift om djurtest inte innebär att någon beståndsdel i preparatet inte prövats vid djurförsök.

Av anförda skäl vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning att det är angeläget att en varudeklaration på kosmetiska förpackningar om utförda djurtest kommer till stånd. Regeringen bör därför till förnyat övervägande ta upp spörsmålet om hur regler om sådan produktinformation skall utformas. Det av socialstyrelsen framlagda förslaget om en begränsad märkningsskyldighet bör kunna läggas till grund för övervägandena. Utskottet vill betona att införandet av en varudeklaration om djurtester som sluttillverkare och råvaruleverantörer utfört får ses som ett första steg i avvaktan på att, efter hand som alternativa testmetoder framkommer, en mer vidsträckt informationsplikt kan genomföras.

Vad utskottet sålunda anför med anledning av motionerna L723, Jo44, Jo45, Jo47 och Jo53 yrkande 5 bör ges regeringen till känna.

Utöver det anförda föranleder propositionen och motionerna inte några uttalanden från lagutskottets sida.

Stockholm den 21 april 1988

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Inger Hestvik (s), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Berit Löfstedt (s) och Ulla-Britt Åbark (s).

